

LA PRIMERA GRAN PANDÈMIA DEL SEGLE XXI A OSONA: 12 TESTIMONIATGES

The First Great Pandemic of the 21st Century in Osona: 12 Testimonies

MONTSE VERDAGUER MAS
Periodista

Les vivències que llegireu tot seguit són una petita mostra de les històries personals que es van viure al voltant de la pandèmia de la covid a Osona. Des de la revista *Ausa* hem volgut situar en el context comarcal una pandèmia que ha esdevingut una crisi sanitària de tot el món modern i que s'ha hagut d'afrontar a nivell planetari. Tot i que a finals del 2019 ja se'n començava a parlar, va ser a principis del 2020 quan esclatava la crisi sanitària del SARS-CoV-2. Fins a dia d'avui, la pandèmia de la covid es pot considerar la més important del segle XXI, més que la de la grip A del 2009.

Com vam viure l'esclat de la pandèmia a la comarca d'Osona? Hem recollit testimonis que ens en parlen en primera persona des de diversos àmbits: mèdic i assistencial, econòmic, cultural i educatiu, entre d'altres. Per a les entrevistes, vam buscar un punt d'inici comú: el divendres 13 de març de 2020. Aquesta data ja forma part de la nostra memòria col·lectiva perquè a partir d'aquell dia començaven el confinament domiciliari, la distància de seguretat, la higiene de mans i, aviat, l'ús de la mascareta. També començava un degoteig de xifres sobre dades de persones malaltes i de morts.

Ens vam interessar per saber què recordaven del 13 de març del 2020 i com el van viure. En aquella data, el president de la Generalitat de Catalunya, Quim Torra, va demanar el confinament domiciliari de tota la població de Catalunya com a mesura per fer front a la pandèmia de la covid. Per la seva banda, el president del Govern espanyol, Pedro Sánchez, va anunciar que l'endemà declararia l'estat d'alarma, inicialment durant un període de quinze dies, també com a mesura per contenir la pandèmia. A Catalunya, els alumnes ja no van anar a escola el divendres pel tancament dels centres educatius. La majoria de locals i empreses, excepte els de l'àmbit de l'alimentació i els de primera necessitat, també van tancar. Durant l'esclat de la pandèmia, Osona va ser una de les zones de Catalunya més castigades per l'augment de contagis de coronavirus i l'Hospital Universitari de Vic es va convertir en un centre covid.

Volem donar les gràcies a les persones que tan amablement ens han atès i han compartit el seu testimoni. Cal posar en relleu que per a determinats testimonis aquesta conversa va suposar tornar a recordar experiències viscudes complicades i carregades d'emoció. Els agraïm que hagin compartit obertament el que van sentir en aquells moments. En les converses que hem mantingut s'ha utilitzat el mètode de l'entrevista semiestructurada, ja que s'han fet les mateixes preguntes per obrir i tancar l'entrevista però, en canvi, les preguntes del cos de l'entrevista s'han anat adaptant a cada testimoni per tal de donar fluïdesa i continuïtat a la conversa. L'estil que s'ha utilitzat per redactar les respostes ha estat el de transcriure-les en format d'entrevista indirecta, ometent les preguntes, i s'ha optat per relatar les vivències a partir de les respostes per donar més rellevància al testimoni de la persona entrevistada. La tria de testimonis s'ha fet en funció del sexe, l'edat i l'àmbit professional, i també s'ha tingut en compte que visquessin o tinguessin relació amb la comarca d'Osona. Hi ha una única persona que no viu a Osona, però que en el moment del primer confinament estudiava a Vic, i s'ha escollit a propòsit perquè ens ha ajudat a il·lustrar algunes de les dificultats generades per les mesures establertes, com les restriccions de mobilitat entre municipis i comarques a l'hora de fer els trajectes de casa a l'escola i a l'inversa. L'entrevistat de més edat tenia 95 anys en el moment de fer l'entrevista i la més jove, 18 anys. Pel que fa a l'ordre de les entrevistes, les publiquem seguint l'ordre cronològic en el qual les vam portar a terme i fem constar la data de cada entrevista, ja que és important situar-les en el moment exacte en què es van fer, tenint en compte que la situació era canviant tant des del punt de vista de l'evolució de la pandèmia com de les mesures que s'anaven aplicant per fer-hi front.

Diuen els experts que aquesta pandèmia ha estat un avís, que en vindran més, i que la covid ens pot haver servit per aprendre dels errors i saber com afrontar les properes crisis sanitàries. Aquesta seria, doncs, la pregunta que ens vam guardar per tancar les entrevistes: Què heu après d'aquesta pandèmia? Cadascú de nosaltres recordarà el seu particular 13 de març de 2020, el que se'n va derivar i el que ha après de la pandèmia de la covid, un virus que sembla que ha vingut per quedar-se.

«El futur ens dirà si com a societat hem après alguna cosa d'aquesta pandèmia»

Agnès Cristina Ureña

Directora tècnica i metgessa de la Fundació Residència Can Planoles de Roda de Ter. 60 anys. Viu a Roda de Ter.

(Foto: Àlex Sánchez)

Agnès Cristina arriba puntualment a l'entrevista i sense més preàmbuls ens possem a parlar sobre quines mesures va prendre com a professional per fer front a la pandèmia de la covid i ho fem d'una manera natural, sense perdre temps i anant de dret al gra. És la directora tècnica i metgessa de la Fundació Residència Can Planoles de Roda de Ter. L'Agnès impressiona perquè es veu prima i fràgil i, en canvi, ha surfejat l'esclat de la pandèmia i el que se n'ha derivat d'una manera decidida i ferma.

(Entrevista feta a Roda de Ter el 16 de juliol de 2021)

Com recordo el 13 de març de 2020? El recordo amb molt de dramatisme. Així i tot, recordo que nosaltres en l'àmbit de la residència ja havíem tancat portes perquè ja s'estava parlant d'una pandèmia important. Ja hi havia altres centres que començaven a tenir-ne algun cas. Va ser molt alarmant, sobretot la sensació de veure que s'anava tancant tot: les activitats al carrer, els comerços, les empreses, les famílies a casa... I que era un virus molt agressiu, que s'escampava amb facilitat i que ens podia afectar a tots. I que l'única forma de poder-lo combatre en aquell moment, perquè no teníem altra cosa, era confinar-nos i tancar-nos a casa per no exposar-nos a altres persones contagiades.

A la residència, en el moment que es va començar a parlar de pandèmia i ja van començar a haver-hi casos vam decidir tancar el centre a les visites i només hi entràvem el personal. Tampoc no hi podien entrar els usuaris del centre de dia. Es va informar a tothom, i tothom ho va entendre. Aquestes mesures van estar vigents molts mesos. Tancàvem el 12 de març i no vam obrir fins al juny. També es va produir un canvi en la manera de treballar a dins de la residència. Les persones més vulnerables eren les persones grans i nosaltres formem part d'aquest col·lectiu tan fràgil. La veritat és que vam patir molt. I vam tenir tancat molts mesos. Això va implicar canviar horaris i torns de les treballadores. I sortosament, en aquell primer moment, nosaltres no vam caure i no vam tenir cap cas de covid, la qual cosa

considero que va ser una qüestió de sort, que se sumava al fet que vam tancar molt aviat i no vam derivar ningú a l'hospital. Els familiars dels usuaris van entendre perfectament les mesures. Des dels mitjans de comunicació s'informava que centenars de persones morien cada dia i, per tant, els familiars ho van entendre perfectament.

El primer brot a la residència ens va entrar a primers de novembre de 2020. Un diumenge ens van informar des del Centre d'Atenció Primària (CAP) de Roda de Ter que teníem un PCR positiu d'una senyora que se l'havia fet el divendres anterior. Vam començar a activar tot el pla sectorial i de confinament en l'àmbit de la residència. També es va fer l'aïllament d'aquesta senyora i es va fer un cribratge massiu a residents i professionals. Ens vam trobar amb 21 residents i 16 professionals infectats. La situació va ser caòtica. Va ser molt dur. Teníem 16 persones menys treballant i s'havia d'atendre 21 persones malaltes. Vam haver de reubicar tots els residents per col·locar-los en les tres zones en què s'havia dividit la residència: la zona vermella (per als infectats), la zona groga (per a persones en aïllament per haver estat contacte estret) i la zona verda (persones que no havien sigut contacte estret). Ho vam viure amb estrès i dificultat, i més tenint en compte també que érem poc personal treballant. Per donar cobertura a tot, vam fer tornos de 12 hores i vam canviar rols entre nosaltres. Cada quinze dies fèiem cribratges i tornaven a sortir professionals infectats i també algun resident de la zona groga. Cada vegada que entràvem en una habitació, suposava un canvi d'EPI (equip de protecció individual). També s'hi va sumar que els telèfons no paraven de sonar i no podíem atendre les trucades per contenir l'angoixa dels familiars... No donàvem l'abast amb totes les tasques que havíem de fer per atendre els usuaris (visitar-los, derivar-los, canviar-los de zona...).

Des de la Generalitat de Catalunya ens van passar uns quants currículums per contractar personal per atendre els usuaris, però jo no en tinc bon record. Les entrevistes les havíem de fer nosaltres mateixos. Moltes de les persones amb qui contactàvem quan els explicàvem que es tractava d'una residència amb covid ja es tiraven enrere; i també recordo altres persones que van venir i al cap de dues hores deixaven la feina perquè deien que no ho aguantaven. Va ser una situació molt difícil de gestionar. Aquesta situació tan complicada va durar fins al dia abans de Nadal, moment en què ja ens van considerar residència verda (sense covid).

Aquesta situació que acabo de descriure es va produir quan no hi havia un confinament total. En el primer brot nosaltres vam tenir la sort de no caure i ens va facilitar les coses el fet que tothom es va confinar a casa i les famílies de cada una de les treballadores també estaven confinades a casa. En aquest altre brot, en canvi, les famílies ja feien vida «normal», per exemple ja s'anava a l'escola. I ja no hi havia tanta seguretat perquè a fora de la residència fèiem una vida «normal» i tots estàvem exposats a contagiar-nos.

A partir del moment que vam ser residència verda, els familiars ja podien fer visites. Eren visites amb cita prèvia en les quals s'havia de mantenir una distància de seguretat i dur mascareta, i només podien ser visites de mitja hora de durada.

En l'àmbit professional, la pandèmia m'ha portat al límit. Mai no m'hauria plantejat arribar a una situació com aquesta, en la qual hi hagués tantes persones malaltes, vulnerables i per atendre i amb una conjuntura de pandèmia tan important. He après a gestionar molt bé l'estrès i a reorganitzar el que teníem establert. I penso que ho vam fer prou bé.

Avui que fem l'entrevista, a mitjans de juliol de 2021, veig un canvi en la situació de la pandèmia cap a millor, tot i que ho dic amb la boca petita. Sí que és veritat que amb les vacunes ha millorat molt la situació i els brots han baixat molt, però cal dir que nosaltres vam tenir un segon brot el febrer-març amb persones mal vacunades, ja que només portaven una dosi de vacuna i encara no estaven ben protegides. Es van contagiar 4 residents i 2 professionals, però vam tenir més mala resposta que en el primer brot, ja que en aquell vam tenir una única defunció per covid i en aquest segon cas es van morir tres persones. Vam ser la primera residència d'Osona amb persones vacunades que es van infectar i al cap de quinze dies ja van sortir notícies d'altres residències en l'àmbit de Catalunya que també tenien persones vacunades que s'havien infectat. I la veritat és que això no ens donava gaire seguretat, sinó que generava desconfiança i corroborava que no ens podíem relaxar.

En aquests moments la residència és verda. Continuem sectoritzats i no hi ha ningú aïllat a la seva habitació. Hi ha quatre unitats de convivència amb uns 18-20 residents, per tal que si tenim un brot quedi més limitat. Espero que la sectorització no hagi vingut per quedar-se, perquè és molt difícil treballar d'aquesta manera. Els residents no tenen contacte els uns amb els altres i, tot i que els humans ens adaptem a tot, encara hi ha residents que ens demanen per altres residents amb qui havien fet vincles i que ara no estan al mateix sector. Demanen els uns pels altres...

És difícil aguantar la pressió. Crec que tots hem arribat al límit. Emocionalment estem tots molt tocats, i per exemple tenim el plor fàcil en moments que abans no l'haurien generat. També és veritat que ens ha unit com a grup, totes les treballadores de la residència hem fet molta pinya... Ara som un grup més compacte i que treballa més en equip. En l'àmbit personal molts estem tocats. Ara volem demanar poder donar una atenció a l'estat emocional de les treballadores; necessitem un espai on poder descarregar emocions i sentiments que fins ara ens hem estat guardant. També es farà extensiu a usuaris i famílies. Si rasques una mica, encara surten les emocions d'aquell primer moment.

D'aquí a deu anys, quan hagi de parlar de la pandèmia, què diré? Suposo que explicaré que va ser una situació molt dura i que hem d'estar preparats per a qualsevol cosa que ens pugui presentar la vida. Ara ha estat un virus i qui ens diu que d'aquí a deu anys no sigui qualsevol altra catàstrofe? Ho explicarem com una situació dura i molt alarmant, però que de tot se'n surt. Sempre hi ha persones que investiguen, que estudien, que tiren endavant amb tota la seva energia per poder fer front a aquestes tragèdies tan importants.

Si em demanes què he après de la pandèmia et diré que ha quedat palès que som persones molt vulnerables, que la individualitat no existeix, que per tirar endavant hem de fer grup i fer un front comú totes les persones, des de qualsevol àmbit. Cadascú ha d'assumir el seu rol i fer el que estigui a les seves mans per poder tirar endavant. Per tant, l'ésser humà és excepcional. Enmig d'aquests quadres tan caòtics i desesperants, traïem el millor de nosaltres per poder combatre el que faci falta.

Per mi la pandèmia no ha aportat coses bones. Jo diria que no. Per la meua part, no. Ens ha portat a tots molt al límit. Si això es torna a repetir, ja no ens recordarem del que hem anat aplicant. La gent hem intentat sobreviure i adaptar-nos. El futur ens dirà si com a societat hem après alguna cosa d'aquesta pandèmia.

«Des que va esclatar la pandèmia, ha sigut una adaptació constant»

Margarida Sunyer Quintana

Administradora de Transports Rosendo Quintana. 48 anys. Viu a Roda de Ter.

Margarida Sunyer ens espera al seu despatx de l'empresa Transports Rosendo Quintana, una companyia de Roda de Ter de transport per carretera de líquids alimentaris. Ens asseiem l'una davant de l'altra, sense treure'ns la mascareta, i amb la distància de seguretat que marquen les mesures vigents per la covid. Sunyer dirigeix una empresa de transport nacional i internacional de líquids alimentaris que no va aturar-se durant l'esclat de la pandèmia perquè és un servei essencial. És un negoci que coneix a la perfecció perquè en forma part des que ella tenia 18 anys, però amb la pandèmia el sector ha canviat.

(Entrevista feta a Vic el 20 de juliol de 2021)

Recordo que l'endemà del dia que Quim Torra va anunciar el confinament la canalla ja no van anar a l'escola. A l'empresa no ens va afectar perquè aquell dia, el divendres, vam venir tots a treballar. Als meus pares els vaig dir que sobretot no sortissin de casa. El cap de setmana em vaig estar informant i també vaig mirar les notícies a la premsa, i el dilluns ja vam començar a aplicar mesures a l'empresa. Nosaltres som una empresa de transport nacional i internacional de líquids alimentaris. Si ens quedem a casa, què passa? Per tant, ens trobàvem que érem un servei essencial i que havíem de continuar la nostra activitat, no podíem tancar. Aquell cap de setmana vaig estar-hi pensant. Com que comparteixo despatx amb la persona que m'ajuda a dirigir l'empresa, vam decidir que no podíem estar tots dos allà perquè no ens podíem posar malalts al mateix temps. El vaig fer anar a casa seva i jo em vaig quedar a treballar al despatx de l'empresa durant quinze dies. Després ja em vaig organitzar i també vaig començar a fer teletreball per tal d'evitar els contactes tant com fos possible.

Amb el teletreball vaig haver de continuar treballant amb les filles a casa durant totes les hores. Va ser una mica d'enrenou. Jo el que tenia molt clar és que havia de continuar treballant, que no podia parar, i en un primer moment em va costar de reaccionar. Estic al capdavant d'uns treballadors i havia d'estar al peu del canó.

Llavors ja ens vam organitzar. En cap sentit vam parar l'activitat. Nosaltres transportem líquids alimentaris i érem servei essencial.

Des del primer moment ja vaig anar a comprar mascaretes per als transportistes. Les primeres van ser de tela, ja que a l'inici no en trobàvem d'altres. Després ens en van anar enviant amb comptagotes. De guants ja en teníem i també els vam repartir. Els conductors no tenien contacte entre ells. Cadascú va amb el seu propi camió. El que podia passar és que algun d'ells es contagiés, però evitar això ja no estava al nostre abast. Si algun treballador era contacte estret d'una persona contagiada per covid, el fèiem quedar a casa encara que no tingués símptomes perquè era molt probable que després tingués febre, com ens va passar en una ocasió. Netejàvem els camions i els desinfectàvem.

La pandèmia no ens ha obligat a transportar altres mercaderies que no fossin les que transportem habitualment. Però el que es va veure clar és que el tipus de transport va canviar. Per exemple, va ser un mal any per al vi. Es va consumir menys vi. Tot el vi emmagatzemat que hi havia no es va poder embotellar i aquell vi es va fer servir per fer alcohol. Durant el confinament per causa de la pandèmia van canviar les prioritats pel que fa als líquids alimentaris que s'havien de transportar. El tipus de líquid que transportem sol dependre de l'època de l'any. Al setembre es transporta el most del qual es farà vi i a finals d'any, a final de temporada, es transporta el vi. Però en ple confinament això no va passar. Tot aquest vi que els productors no van poder vendre va anar per cremar, perquè no hi havia demanda de vi. Tot el transport de vi estava parat. I portàvem altres coses. Per exemple, al principi hi va haver molta demanda de greixos vegetals per fer galetes, brioixeria... I després això també va disminuir perquè a mesura que s'allargava el confinament també van canviar els hàbits de la gent... Ara mateix ja no me'n recordo gaire, perquè canvien tant les coses d'un dia per l'altre...

Ara diuen que estem a la cinquena onada. Encara no estem a la «normalitat» d'abans de l'esclat de la pandèmia. Una de les coses que he trobat és que tot és molt canviant. La situació pot canviar per moments. Tot plegat hi havia molta demanda i la gent es tornava boja comprant. I tot plegat tot quedava parat i no es transportava res: «Però, què ha passat?». I no ho sabíem pas. Abans el transport era estacional. Ara podem passar d'un període de quinze dies de molta activitat a estar pràcticament parats o amb una baixada molt important de la producció. És un món que ja no controlo. Aquesta situació ens l'ha portada la pandèmia. Nosaltres el transport que fem és per Catalunya, França, Suïssa i Holanda. I ara ens trobem que ha canviat molt. No hi ha res fix. És viure cada setmana. Per exemple, hi va haver un moment que no entraven vaixells a Rotterdam i tot el greix vegetal el vam haver de transportar des de Catalunya.

Des dels 18 anys que estic treballant en el negoci familiar i ja tinc certa experiència en el sector. Però resulta que ara no controlo res. Abans era molt més estacional. El que sí que va millorar amb el confinament domiciliari va ser que els conductors no es trobaven gairebé ningú a la carretera i, sense retencions, podien treballar amb més comoditat, més ràpidament, i també arribaven abans a casa seva. I a la majoria de països on anàvem, en ple confinament, no ens deien res. Com que veien que era transport de líquids alimentaris ja ni ens paraven, perquè érem servei essencial i la gent havia de menjar. Nosaltres treballem amb productes que són molt específics i van amb temperatura controlada i es poden fer malbé dins de la cisterna.

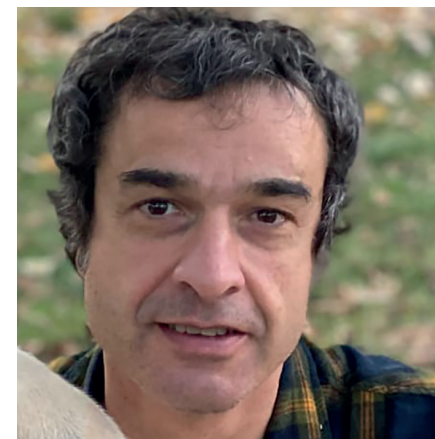
Som un sector en el qual ningú no hi pensa. Quan la gent surt el diumenge i troba un camió que va a poc a poc, se sent molesta. Fem nosa quan arribem a un lloc i hem de descarregar, i si ens troben per la carretera molestem. Als transportistes sempre ens fan esperar a tot arreu i ens multen si no complim els horaris de conducció i ens passem de les hores que estan establertes per la llei. Tampoc no es tracta de treballar moltes hores seguides, pel bé dels mateixos transportistes i perquè poden provocar accidents... però les normes són molt taxatives. En plena pandèmia, arribaves a l'empresa, descarregaves i marxaves. Això era una meravella. Podíem fer molta més feina. Les empreses ens esperaven i tot, perquè els faltava producte per fer menjar. Però ara sembla que tornem a estar igual que abans. Ara tornem a anar endarrere. No estem gaire ben considerats. Per exemple, quan s'acostaven diversos dies de festa, a França no tancaven les carreteres a la circulació de camions i podíem treballar amb normalitat. Ara, en canvi, sí que ens tornen a prohibir circular en determinats dies.

Pel que fa a les condicions de treball dels conductors durant el confinament, s'ho havien de portar tot de casa seva, em refereixo al menjar, i s'havien d'espavilar per anar al lavabo i dutxar-se... Els bars i restaurants estaven tancats, i a la majoria de les àrees de servei de les autopistes els lavabos també estaven tancats. Per tant, els conductors s'havien d'espavilar com podien. Molts s'emportaven el fogonet. Els costava molt trobar pa i no es podien dutxar. Estava tot tancat. És complicat, i no ho veus fins que algú no te'n parla. I fins que veus que la prestatgeria del supermercat està buida i no hi ha el producte que tu vols.

D'aquesta pandèmia n'he après que res no dura per sempre. No hi havia continuïtat... No hi havia res constant... D'una setmana per l'altra canviaven les coses i ens canviava la feina... Era una adaptació constant. Tothom es movia pel que es deia i es deixava de dir. Havíem d'estar pendents. I les empreses tampoc no volien fer gaire producció per por que els quedés en estoc. Hi havia molta incertesa. Tot eren rumors. Les informacions oficials se sabien a última hora.

Nosaltres no vam haver d'aplicar cap ERTA (expedient de regulació temporal d'ocupació). Al contrari, vam treballar molt. A mi se'm va fer complicat combinar el teletreball amb el fet de tenir les meves filles a casa i ajudar-les amb els deures que els posaven des de l'escola. Va ser molt estressant. Crec que això els mestres no ho van tenir en compte, que alguns pares no podíem estar fent activitats escolars i treballar al mateix temps. Les meves filles necessitaven un reforç per adaptar-se a les noves tecnologies, per poder seguir les classes en format digital, i jo no podia pas deixar de treballar perquè estava dirigint una empresa que era servei essencial... Va ser molt estressant fer-ho córrer tot, la veritat. Nosaltres vam treballar cada dia, dissabtes i diumenges inclosos.

Abans de l'esclat de la pandèmia les persones estàvem molt ben acostumades, fèiem les nostres rutines. Però allò va ser viure un canvi darrere l'altre i haver d'adaptar-ho tot. Per exemple, van tancar els tallers mecànics. Si se m'espantava un camió, com ho havia de fer? I si havia de canviar un pneumàtic? Era un canvi darrere l'altre... i sortien molts entrebancs... No va ser una bassa d'oli. Va desaparèixer la rutina i t'havies d'adaptar al que venia... Cada dia havies de donar el màxim de tu i vivies en una incertesa diària. I aquest canvi continuat et provocava un fort estrès.

«Ens hem de preparar perquè això ha sigut un avís»

Jordi Camprodon Subirachs

Biòleg, professor de la Universitat de Vic. Investigador al CTFC. 55 anys. Viu a Vic.

Jordi Camprodon és biòleg i un apassionat dels ratpenats. Quedem amb ell una calorosa tarda de juliol per conversar, entre d'altres temes, de com el confinament domiciliari ha afectat la fauna del nostre entorn i de com han hagut de reinventar-se a nivell docent per tal que els alumnes de Biologia de la UVic poguessin fer les pràctiques de la carrera universitària des de la finestra de casa. Camprodon parla des de l'amor incondicional cap al medi natural i ho fa amb una passió que s'encomana. Després de conversar amb ell, resulta impossible no mirar-se el món amb uns altres ulls.

(Entrevista feta a Vic el 22 de juliol de 2021)

M'és difícil concretar què estava fent o com recordo el 13 de març de 2020 perquè a mi se'm barreja una mica entre el confinament de Quim Torra i l'estat d'alarma de Pedro Sánchez. El que sí que sé segur és que quan Sánchez va decretar l'estat d'alarma jo em començava a trobar malament. Estàvem ja a casa, preparats, i recordo que era el vespre i vaig començar a tenir tos i mal de cap i vaig pensar que potser era una suggestió per tot el que anàvem sentint als mitjans de comunicació i al nostre voltant. Però va resultar que era ben real. Vaig tenir el coronavirus aquells dies, sense febre i amb símptomes, reclòs en una habitació, sense contacte amb la família. Em trucaven a la porta i em deixaven el dinar, el sopar... Sense tenir cap mena de contacte. Vaig passar els primers dies reclòs fins que em vaig trobar bé i vaig sortir de l'habitació.

Aquella setmana ja ho estàvem preveient i tot semblava indicar que el divendres tancarien les universitats. I fins i tot vam fer pràctiques aquells dies i potser vaig agafar el virus allà, amb algun alumne asimptomàtic. Potser ens podríem haver avançat i tancar abans que ens ho diguessin.

La UVic es va posar les piles de seguida, reorganitzant el curs, i al cap de quinze dies ja estàvem fent classes de manera telemàtica, amb la màxima solvència

dins les limitacions que teníem. Les pràctiques es van haver d'aturar totes i després cada assignatura o cada professor va haver d'adaptar-se a les circumstàncies com va poder. En el meu cas, que imparteixo l'assignatura de Zoologia i una optativa que es diu Tècniques de seguiment de la fauna, que té moltes pràctiques de camp i també al laboratori, vam haver d'adaptar-nos tant com vam poder. Vaig haver d'habilitar un espai a casa on vaig col·locar diverses mostres de cranis per tal que els alumnes les poguessin veure a través de les videoconferències. Aquestes mostres les vaig haver d'anar a buscar a la Universitat, demanant abans els permisos pertinents. Amb el confinament no vam poder-nos preparar i anàvem amb la càmera de l'ordinador. Si hagués tingut una càmera annexa, hauria pogut mostrar millor les mostres als alumnes. Vam adaptar unes fitxes que ells havien d'omplir. I també el que vaig fer, com que estàvem reclosos a casa, va ser demanar-los que miressin per la finestra o el balcó, i els vaig proposar que observessin des d'allà els ocells o la fauna en general que veiessin. Ho vam centrar en ocells perquè jo dono la part de vertebrats i potser era més difícil veure mamífers i amfibis. Vaig confeccionar una guia i es tractava de fer una llista de les espècies que veien des de casa. I ho vam titular: «Observació d'ocells en temps de confinament». I els de 2n curs el que havien de fer era una llista dels ocells que observaven en un període de 30 minuts. Va ser molt interessant perquè veies l'entorn en el qual vivia cada alumne. I després vam treure uns resultats de totes les fitxes que em van fer arribar amb les espècies més comunes que es van trobar. Amb els de 4t curs ja vam aplicar mètodes de cens.

Es tractava de fer unes pràctiques que a part de ser didàctiques també fossin divertides. No vaig fer res més que aplicar la realitat que estàvem vivint els ornitòlegs, que durant el confinament ens estàvem comunicant a través de grups de missatgeria mòbil (WhatsApp) i ens anàvem dient les espècies d'ocells que veïem. Ja que estàvem a casa, intentàvem mirar el que hi havia al nostre voltant. El que passa és que als alumnes se'ls havia de facilitar unes mínimes eines. Tenir uns binocles és força necessari per a un futur biòleg.

Si em demanes com ha afectat el confinament, per exemple, la fauna d'ocells, et puc dir que s'han fet diversos estudis i s'han publicat. En algun d'aquests estudis s'ha vist que la fauna no ha variat, però el que sí que ha canviat és el comportament. És a dir, s'acostaven més a llocs que eren més freqüentats pels humans quan no hi havia confinament. També hi ha un altre estudi en el qual han trobat que ocells que viuen en llocs amb molt de soroll ambiental (de trànsit rodat, per exemple) emeten a una freqüència de cant diferent i emeten amb un so més agut que no pas els que viuen en una zona més tranquil·la i sense sorolls. Doncs l'estudi va detectar que durant el confinament van tornar a cantar igual que els seus congèneres dels llocs menys sorollosos. O sigui que l'estudi determina que els ocells que viuen en llocs més sorollosos havien adaptat el seu cant perquè no se sentien entre ells i modulaven el cant per tal que se sentís per sobre del soroll ambiental. Per tant, no es tractava de res genètic, sinó purament adaptatiu.

Jo faig estudis de camp amb ratpenats i recordo que al principi de la pandèmia es va parlar molt de si els ratpenats podien ser un hoste primari i el pangolí un hoste secundari. S'ha especulat molt. Hem de ser prudents. A mi se'm fa difícil

pensar que això de la covid hagi passat a partir d'un animal salvatge als humans perquè fa falta un hoste intermediari que modifiqui o amplifiqui aquest virus. Ho podria fer un animal domèstic, però prefereixo no entrar a valorar-ho perquè només ho conec per comentar. Cal molta prudència. El que sí que puc garantir és que els ratpenats que tenim a Europa tenen la seva càrrega vírica, com també la tenim els humans, i el risc que hi hagi contagi dels ratpenats als humans és mínim. A més, és que no interaccionem. Fa falta contacte físic. Podria ser que algú manipulés un ratpenat i el mossegués, i podrien transmetre la ràbia. Però ells ens defugen. Mai no aniran a buscar un humà. Depèn de l'espècie, alguns s'alimenten d'insectes, altres de fruita, altres beuen nèctar, altres pesquen peixos... i no interaccionen per a res amb els humans. Una altra cosa que es deia de Wuhan i la zona de la Xina i el sud-est asiàtic és que se'ls mengen, els ratpenats, i deien que la transmissió del virus podia venir per aquí. En tot cas és perquè se'ls mengen, no perquè interaccionin amb els humans... Amb això podem estar ben tranquils. D'altra banda, els humans sí que els hi podem traspasar i s'ha recomanat que augmentem les precaucions per tal que no passi. Per tant, quan es manipulen ratpenats, per exemple per a estudis científics, es fa amb totes les precaucions: usant guants i mascareta i reduint el temps de manipulació. Ara, per exemple, amb altres universitats estem estudiant les seves malalties perquè és un món encara molt poc investigat en l'àmbit internacional. Aquí fem un tàndem entre biòlegs i veterinaris. Ens centrem sobretot en malalties infeccioses que es puguin transmetre al conjunt de la població de ratpenats.

No puc entrar en el debat de si la covid és provocada per un virus de laboratori. És una hipòtesi més que hi ha sobre la taula. No és descartable. No tinc elements per poder opinar. El que plana sobre els orígens és una gran incertesa. El fet que hagi esclatat la pandèmia ha fet que la prioritat fos com pal·liar la malaltia, evitar contagis i trobar la vacuna... Saber-ne els orígens s'ha deixat de banda. Per tant, les causes són incertes tot i que seria bo saber-les per intentar evitar que això es torni a produir.

Professionalment, el que he après de la situació que hem viscut a causa de la covid és com som de vulnerables com a espècie. Aquesta visió antropocèntrica que ens ve des del Renaixement l'hauríem d'anar abandonant. No som el centre de l'univers. Som una espècie més que té la gran característica de comptar amb un sistema nerviós més desenvolupat que el de les altres espècies. I això ens ha donat aquest nivell d'intel·ligència tan desenvolupat. Però anatòmicament no som res de l'altre món. Mirem un ratpenat: és un mamífer que a partir d'un avantpassat quadrúpede com nosaltres s'ha adaptat al vol i ha desenvolupat un sistema de radar... És una línia d'especialització que els ha fet supercomplexos i competitius. Nosaltres el radar l'hem inventat: aquest és el gran mèrit del nostre cervell, inventar aparells que anatòmicament som incapaços de fer. Tots els animals i les plantes tenen el seu grau d'especialització. Un arbre, per exemple, és un macroindividu que és capaç de fer aquella estructura que s'aguanta durant centenars d'anys. És increïble, tot i que no té un cervell enlloc. Si agafes una petita part d'una planta és capaç de replicar-se, en la majoria dels casos. Tenen un èxit evolutiu extraordinari. Ho hem d'entendre així: cada espècie és extraordinària. Per tant, el que hem de fer és posar-nos al seu costat, i no per pas per sobre, i entendre la diversitat.

Nosaltres, els humans, tenim una manera de transformar el medi que comporta que li estiguem provocant uns desajustos molt forts. Quan veus les pandèmies... tot és un producte de la globalització, d'aquest canvi global: canvi climàtic, espècies invasores... Tot està tan connectat que som en un nou paradigma i tot es pot transportar per terra, mar o aire... ja sigui un virus, una espècie invasora, etc. Fa cinquanta anys probablement aquest virus no hauria sortit de la Xina. A més, la Xina estava aïllada i hauria sigut difícil que la situació s'hagués convertit en pandèmia. Tot hauria quedat en alguns focus de contagi.

La paraula *pandèmia* cada vegada la utilitzarem més habitualment. Ens hem de preparar perquè això ha sigut un avís. De pandèmies en poden venir més. Hem d'entendre com ha passat això per prevenir que hi hagi noves pandèmies, ja que hem pogut comprovar que són de fàcil propagació una vegada s'han declarat. Hem de lluitar contra el canvi climàtic i contra la propagació de material genètic: sigui en forma de virus o d'una espècie invasora. Aquesta lluita forma part de la globalització.

S'ha d'anar molt amb compte respecte a la manera com interactuem amb el medi ambient i amb nosaltres mateixos. Les generacions futures suposo que seran conscients que aquest problema existeix i hauran pres mesures. Però, de totes maneres, cal estar alerta perquè no es torni a produir. Hem d'intentar aprendre dels errors i dels encerts i no abaixar la guàrdia. Avui en dia podem estar contents que la medicina hagi avançat tant. Els nostres avis, que van viure la grip espanyola, no poden explicar el mateix: aquestes mesures preventives que s'han pres ara en aquella època no existien. Ara estem més preparats i ho hem de valorar positivament. Però hem de saber que aquesta bombolla de confort en què vivim és vulnerable i es pot trencar.

Si em demanes si soc una persona optimista et diré que soc mitjanament optimista. M'obligo a ser-ho. L'única solució que hi ha per a aquests problemes que ens estem trobant és reduir la taxa de creixement de la població humana. És la gran solució. Som massa gent. La taxa de població s'ha disparat al segle XX, gràcies en bona part a la medicina. Abans moria molta gent per les epidèmies, per exemple, i també era elevada la mortalitat infantil. Estaria d'acord amb un control de la natalitat, em refereixo simplement al fet que siguem conscients de tenir menys fills. En l'àmbit planetari ens hem sobrepoblat massa i els recursos són limitats. Per tant, consumir menys s'hauria de complementar amb tenir menys fills per reduir l'impacte en el planeta. Els recursos són finits.

«La meva sort va ser que desconeixia la gravetat de la malaltia i no era conscient que em podia morir»

Montse Moncunill López

Psicòloga i docent. Jubilada. 65 anys. Viu a Vic. És la primera osonenca diagnosticada oficialment de covid.

Montse Moncunill és la primera osonenca diagnosticada oficialment de covid i ens obre les portes de casa seva per parlar de com va viure la malaltia i com l'ha superada. Ens explica que ja està recuperada, tot i que li han quedat seqüeles. El seu testimoni ens impacta perquè és honest i íntim. No ha concedit entrevistes a cap altre mitjà de comunicació.

(Entrevista feta a Vic el 4 d'agost de 2021)

Jo vaig ser de les primeres pacients diagnosticades de covid a l'Hospital de Vic i no tenien ni idea de com m'havien d'atendre. Pel que fa la meua experiència, vaig tenir un desavantatge i una sort. El desavantatge va ser que a l'Hospital de Vic no sabien què fer amb mi i em van derivar a Bellvitge. El 13 de març jo ja estava ingressada. Quan vaig entrar a l'hospital estava en un box a urgències. Vaig estar dos dies i mig sense lavabo. Allà quasi no entrava ningú perquè no sabien què tenia. I jo no tenia esma de res. Recordo que duia el mòbil però l'endoll el tenia a l'altra punta de l'habitació i no podia ni anar fins allà per carregar el mòbil. No tenia televisió i tampoc no m'assabentava de res. Estava pràcticament incomunicada i no sabia que s'havia decretat el confinament. Només recordo que estava allà, però no sabia què passava a fora.

Abans d'ingressar jo em trobava molt malament. No em podia ni moure, tenia dificultats per respirar, una tos horrorosa, em trobava fatal. Em vaig començar a trobar malament un dissabte que vaig tornar de Barcelona. Visc sola i en aquell moment la meua filla vivia a Austràlia. I el meu fill, que és pilot d'avió, havia estat a Itàlia, i d'aquí va venir el contagi. El diumenge vaig trucar al meu fill perquè em portés un xarop i no el vaig deixar ni entrar. El diumenge el vaig passar fatal. La meua metgessa de capçalera és amiga meua. Mai no li he trucat a casa seva per temes relacionats amb la seva feina, però aquella nit li vaig trucar de tan malament que em trobava. L'endemà al matí vaig anar a l'hospital. Les infermeres encara no anaven amb mascareta. No em van fer una prova de detecció de la covid perquè

consideraven que no era necessària i em van fer una prova de la grip. I em van dir que devia ser un constipat fort i que marxés cap a casa. Eren moments molt complicats a l'hospital. No feien els testos perquè encara no els havien ni arribat. No tenien tests PCR, ni mascaretes...

La sort va ser que jo no sabia la gravetat de tot això. Poques vegades vaig tenir consciència que em podia morir. Com que estic operada i he passat per un trasplantament de ronyó, vaig trucar a l'Hospital de Bellvitge i em van dir que ingressés immediatament. I quan ja estava ingressada sabia que estava molt malament, però sabia que em curaria. Desconeixia que la gent es moria de covid. Jo estava preocupada pel ronyó. Recordo que al cap de quinze dies d'estar ingressada, va pujar la meva nefròloga i em va dir: «Montse, ets una irresponsable! Deixa de patir pel ronyó. Tens una pneumònia bilateral, als dos pulmons». Però jo no hi donava importància, només patia pel ronyó. La sort és que jo dormia tot el dia, i crec que això és una de les coses que em va salvar.

M'anaven provant diversos tipus de medicaments i els primers dies tot era diarreia i vòmits... Veien que jo me n'anava i que potser no remuntaria. Anava amb una bombona d'oxigen. Quan ets una persona que has viscut un trasplantament cal que prenguis de per vida uns medicaments que se subministren per evitar que el sistema immune propi danyi l'òrgan trasplantat i no el rebutgi. Aquests medicaments provoquen que una persona trasplantada tingui poques defenses, perquè si en tingués moltes atacarien l'òrgan trasplantat. Fem trampa al cos. Però en un moment així, per fer front al virus, el meu cos no podia no tenir defenses i em van treure els immunosupressors, amb la qual cosa el cos anava avisant que hi havia un òrgan estrany. Com que veien que no remuntava, la metgessa em va dir que havien decidit treure'm tota la medicació i em van tornar a donar els immunosupressors a l'espera de la resposta del meu cos, a veure de què era capaç. I quan em van dir això... llavors sí que vaig veure que la cosa anava de debò. Recordo que només dormia, que no podia ni anar al lavabo, m'ho feia tot a sobre... Va ser dantesc. A més, el personal sanitari només entrava cada tres hores. Cada vegada s'havien de posar els EPI i, a més, entraven amb una por brutal. Hi havia molt desconeixement de la malaltia.

Estava sola a l'habitació de l'hospital. No em podien entrar res. No tenia ni pasta de dents. Tothom coneix la història del meu mitjó. Em van canviar de planta i, amb el trasllat, vaig quedar només amb un mitjó. Com que tenia febre, tenia molt fred i vaig demanar una manta. Però resulta que hi havia tant desgavell que a Bellvitge no hi havia cap manta perquè s'havien de desinfectar. I tenia tant fred... i resulta que només tenia un mitjó. I m'anava posant el mitjó una estoneta a cada peu. Aquest mitjó el tinc guardat en una capseta. No tenia res. Em sentia com un tros de carn; sense els objectes personals quedés despersonalitzat. I durant molts dies em vaig sentir així, que era una cosa que estava allà, que no sabia la gravetat del que tenia, que no sabia que em podia morir.

No miràvem ni la televisió. La meua companya d'habitació i jo no teníem monedes, i encara que n'haguéssim tingut, no teníem ni esma d'anar-n'hi a posar. També he de dir que al cap de tres setmanes d'estar ingressada van desbloquejar els televisors de l'Hospital de Bellvitge i es podien mirar gratis. I va ser quan ens vam assabentar de com estava la situació. Jo almenys no vaig tenir

la informació que tenia molta gent quan la ingressaven, que era que s'havia mort molta gent. Amb la meua companya d'habitació no havíem ni parlat l'una amb l'altra. Però sí que hi va haver un moment que vaig sentir que plorava i li vaig dir que si necessitava alguna cosa que m'ho digués, que jo estava allà. I va ser quan em va explicar que havia rebut una trucada del seu país i que li deien que allà quan la gent agafava el coronavirus els mataben i els tiraven en fosses comunes. I en aquells moments penses: «Que bé que estem». I vaig dir-me a mi mateixa: «Queixa't poc, que mira què estan fent en alguns països».

Estar ingressada a l'hospital va ser com viure en un món en miniatura on tot era molt intens. Vius moltes coses: una mirada d'una infermera, una infermera que ja no sap com més cuidar-te i t'agafa la mà... A l'hospital, l'estona no passava. Mirava per la finestra i veia els avions i pensava en el meu fill. I en aquests moments difícils t'adones que l'única cosa que et fa falta és saber com t'estimen les persones del teu entorn.

A poc a poc el meu cos va començar a reaccionar. I al cap de 35 dies vaig tornar cap a casa: amb set quilos menys, el cabell que em queia, i la pell i el cos que es van envellir de cop... Després ja m'he anat recuperant, però em van quedar seqüeles al pulmó. La sort és que jo soc una persona que confio molt, confio molt en la gent...

Hi havia un moment molt maco quan et donaven l'alta de l'hospital. Quan hi havia un pacient que marxava, que li donaven l'alta, obrien les portes de les habitacions i nosaltres aplaudíem mentre aquesta persona passava pel passadís de la planta. En el moment que em va passar a mi..., hi ha vegades que m'emocio quan hi penso. És brutal quan passes pel passadís i tothom t'aplaudeix. Jo hi vaig entrar al març i en vaig sortir a l'abril, quan ja hi havia els grocs camps de colza florits. Feia un dia preciós.

Quan vaig sortir de l'hospital va ser una explosió d'alegria. Estava tan contenta! No us ho podeu imaginar! El viatge de tornada cap a casa va ser horrorós, vomitant i amb diarreia, però estava tan contenta! Tenia molt clar que em recuperaria... tal com havia fet amb el trasplantament. Una vegada a casa, a l'habitació hi vaig estar tres setmanes, però quan en feia dues i mitja, m'aixecava i anava a la cuina perquè ja tenia ganes de cuinar. Quan vaig arribar a casa, només pel sol fet d'arribar-hi ja em trobava més bé que quan estava a l'hospital. Recordo quan al migdia sortíem amb la meua filla a la terrassa a fer l'aperitiu, cadascuna asseguda a una punta de la terrassa. Tot això em va ajudar molt. La música també em va ajudar.

Vaig ser conscient de ser la primera osonenca que havia estat oficialment diagnosticada de covid perquè em van dir que havia sortit als diaris: «una senyora de 64 anys». I van posar que estava trasplantada de ronyó, i persones properes a mi em van identificar. Va córrer la veu molt de pressa: entre els meus amics, a la universitat, a la piscina on vaig... Hi havia dies que m'arribaven més de cent missatges al mòbil. Jo em veia incapaç de contestar-los, i la meua filla, l'Andrea, va crear una xarxa a través de missatgeria de mòbil per anar informant els amics del meu estat de salut.

Una de les coses que no es poden fer quan una persona està malalta és demanar-li: «Com estàs?». És que no tens ànims de contestar a tothom. És una pregunta horrible. Jo quan tinc algú proper que està malalt, no ho pregunto mai. Els envio un petó, una cançó... o un missatge que diu: «Penso molt en tu». Jo només volia dir com estava als meus fills, a les meves germanes i a les amigues que passaven els missatges a la resta de persones que es preocupaven pel meu estat de salut. No tenia esma per a més. Trucava a la meva filla després de dinar perquè era el moment que estava més animada. L'Andrea estava a Austràlia i li deia que no tornés. Fins que un dia els meus amics li van trucar i li van dir: «Andrea torna».

L'Andrea em va cuidar moltíssim i ho va fer molt bé, com una mare. Quan vaig arribar a casa, vaig estar tancada a l'habitació tres setmanes. Ho recordo i encara m'emociono. En els moments durs de la vida toques el pitjor i també toques el millor. En aquests moments durs, passes mals moments, però també en passes uns altres que són bons i que et donen una força...! I com sempre dic als meus alumnes: «Que la vida et doni el que puguis aguantar». Podem aguantar molt més del que aguantem, som molt forts. Tenim més capacitats de les que ens imaginem, i moltes vegades surten en aquests moments tan difícils. La força la vaig treure del fet que sabia que tenia gent a fora que m'estava esperant, que tenia els meus fills pendents...

És duríssim i ho vaig passar malament, però no cal dramatitzar perquè sempre vaig tenir present que estava en un hospital capdavanter i amb els millors equips. Em vaig trobar un equip de professionals que es van desviure per mi. El pitjor va ser el menjar. Si mai em toca la loteria, muntaré un sistema de càtering a Bellvitge per als àpats dels pacients ingressats. I el que deia: no en fem un drama. Pateixes i pateixen, però es passa. Hi ha gent que ho ha passat molt pitjor. Hi ha gent que s'ha mort o altres persones que no tenen la capacitat que tinc jo, amb un món interior molt ric que m'ha acompanyat molt en aquests moments. I la gent que s'ha mort als hospitals sense poder-se acomiadar? I els seus familiars?

No crec que la meva formació de psicòloga m'hagi ajudat per fer front a aquesta situació. El món és molt injust, però no tant com perquè la formació d'una persona et dictamini la vida. Com afrontes la vida és una cosa que portes a dins. A mi m'ho va donar la meva mare, una força que et fa tirar «pa'lante». És una força vital. Ja et poden dir: «Anima't», «Alegra't»... que si no et surt de dins... El que sí que m'ha ensenyat la meva formació de psicòloga és a explicar-me una mica millor les coses, però no a viure-les millor. Jo m'expresso bé amb les paraules i crec que sé esmicolar bé les emocions; sé esbrinar millor quan em menteixo, quan em faig tramples... però això no és una garantia que visqui millor les emocions.

Crec que hem viscut una època històrica ficats en una mentida narcisista molt gran. Crec que la crisi del 2008 ens va colpejar amb força i va ser un toc d'atenció sobre la manera de guanyar diners, dels valors que imperaven... Tothom era ric i tothom gastava... La gent no es podia avorrir, la gent havia de comprar, consumir... Estem vivint el final d'un imperi. Hi ha molts valors que s'han perdut... Per exemple, l'atenció als infants: se'ls protegeix massa! I crec que aquesta pandèmia ha vingut a dir: «Esteu enganyats. Viviu en un món ideal». Des dels avenços científics i tecnològics fins al fet que no tenim ni temps per parlar, ni per dedicar als

nostres fills... Jo no tornaria a aquella mare tradicional, però hem de tenir temps per dedicar als nostres fills. I a més tenim aquesta fantasia que tot ho podem i que la tecnologia arriba a tot arreu.

Aquesta pandèmia ha vingut a dir-nos que som fràgils i estem sotmesos a qual-sevol variació, ens sembla que controlem el món... i és que no hi ha necessitat de controlar-lo! Per què l'hem de controlar? No n'hi ha necessitat! Si també és maco que ens passin coses, la cosa imprevista és maca! Jo què sé! Viure una mica amb el cor obert. I estimar. M'he convertit en militant de l'amabilitat. Si us plau, la gent ha de ser més amable! Un somriure, un bon dia... és que no tenim temps pels altres. Anem donant cops. I aquesta pandèmia ens ha espantat tant perquè ens ha dit: «No serem capaços», «No controlem res»... I tots hem hagut d'estar tancats a casa i mirar-nos cara a cara, cosa que no fèiem. S'han trencat parelles, s'han trencat relacions entre pares i fills... Els suïcidis han augmentat... Ha aflorat que hi ha molt poc món interior i que la gent només sap gastar, viatjar, fer...

Cal recuperar anar al riu amb els infants a mirar les granotes. Hem de recuperar la vida de les coses petites, que no tenen preu, que no tenen nom... També cal aprendre a viure amb la incertesa, amb el dubte, amb el no tenir les coses clares, a ser a vegades contradictoris, a confiar, a tenir compassió pel que pateix. La pandèmia ens ha ressituat a casa i la gent ha tornat a dibuixar i a cuinar. I l'ésser humà té una capacitat d'adaptació brutal que és el que ens ha salvat. Com a espècie som molt fràgils perquè físicament som fràgils, però tenim la sort que som intel·ligents i tenim una gran capacitat d'adaptació.

«Ha sigut un gran encert entendre que l'escola, a més de ser un lloc d'aprenentatge de coneixements, és un lloc d'aprenentatge social»

Ignasi Roviró Alemany

Director del col·legi Sant Miquel de Vic.
Professor. Filòsof. 63 anys. Viu a Vic

Amb Ignasi Roviró quedem a la biblioteca de l'escola Sant Miquel de Vic. Quan arribem davant al centre educatiu hem d'esperar a fora al carrer que Roviró ens vingui a obrir perquè l'escola està tancada. Som al mes d'agost i no hi ha activitat lectiva a causa de les vacances d'estiu. La conversa amb Roviró és llarga i molt interessant, en surten reflexions de les quals es pot anar estirant el fil. Reflexionem, per exemple, sobre el tancament de les escoles durant l'esclat de la pandèmia.

(Entrevista feta a Vic el 20 d'agost de 2021)

Me'n recordo perfectament, de la data del 13 de març de 2020. Hi hauria moltes coses per explicar. Vèiem a venir algunes coses, però no les vèiem a venir totes. Tot el que ha vingut després que era impensable, no ho vèiem. A què em refereixo? A la transformació completa que ha suposat en segons quins aspectes la pràctica diària de la docència. Aquesta profunditat no la vèiem. Per què? Doncs perquè tampoc no prevèiem que duraria tant. I no ho vam fer perquè no hi havia res que ens ho fes pensar. Ningú no s'ho esperava. Ni les persones que estan en l'àmbit de la sanitat. A les reunions de dues setmanes abans del 13 de març, nosaltres ja estàvem planificant el tancament, pensant en si ens feien estar una setmana a casa. I ja teníem pla A i pla B i pla C. Com ho faríem si tancàvem? Com seguiríem fent la nostra feina? Recordo que dèiem que es tractaria només d'una setmana. Però quan es va produir el confinament, el segon o el tercer dia ja vam preveure que s'enganyaria amb la Setmana Santa i molt probablement tornaríem després. Aquesta previsió ens va anar molt bé. Ara sembla fàcil, però en aquell moment no ho va ser gens perquè volia dir moure moltes coses. Estic content d'haver sabut prendre aquelles decisions perquè això ens va facilitar poder continuar fent l'ensenyament en línia. No vam deixar de fer classe: la vam fer d'una altra manera.

El col·legi Sant Miquel de Vic som una escola concertada de tres línies de P3 a 2n de Batxillerat. Està en concert amb el Departament d'Ensenyament de la

Generalitat de Catalunya. La nostra estructura és poc habitual perquè tot i ser un Patronat privat, amb estatuts privats, la persona que presideix el Patronat sempre és l'alcalde o alcaldessa de l'Ajuntament de Vic, i tenim aquesta voluntat de servei públic. El Patronat està format per dues persones de l'Ajuntament, també hi ha representació del bisbat de Vic, i també hi ha dos pares i dos professors. I la responsabilitat de l'organització tècnica de l'escola recau en el director. Pel que fa al nombre d'alumnes, cal tenir en compte que al llarg de tot el curs hi ha altes i baixes perquè hi ha molta mobilitat de les famílies, però aproximadament estem al voltant dels 1.200 alumnes d'arreu de la comarca d'Osona. I des de fa tres anys hem obert el batxillerat internacional i això fa que vinguin persones de fora de la comarca. Pel que fa al professorat (personal docent) i a les persones que treballen en els serveis relacionats amb l'educació (personal no docent), en total som unes 110 persones. En soc director des del 2004.

Retornant a la pregunta que em feies a l'inici, el primer que vam fer, ja el dia 12 de març de 2020, va ser esperar que hi hagués el document oficial per part de la Generalitat de Catalunya. Som servei essencial i som conscients que no volem ni podem restringir aquest dret i aquesta necessitat que és l'educació. Encara que haguéssim tingut la potestat de dir: «No vingueu a escola», no ho podríem fer. Per tant, o tenim una ordre oficial o no tanquem. I vam esperar a tenir l'ordre oficial per tancar l'escola. I va ser una ordre que de paraula deia una cosa i sobre el paper en deia una altra. En les converses mantingudes amb l'inspector d'aquell moment, se'ns deia que el tancament seria de dos o tres dies. I, en canvi, en el paper no hi posava el dia de retorn. I, en aquell context, se'n podia fer la lectura que es tractaria d'un període de tancament de pocs dies. Quan vam tancar l'escola, vam passar un comunicat a les famílies en el qual se'ls informava que tancàvem l'escola, però no l'ensenyament, i els tutors van atendre a tothom que ho va necessitar. Es van fer uns horaris per tal que els alumnes poguessin venir a recollir material.

Era diferent l'ensenyament amb els petits (de P3, per exemple) que amb els grans (Batxillerat). Per exemple, per als de 2n de Batxillerat el curs s'estava acabant i tenien la selectivitat a tocar. I, per tant, perdre un dia d'escola és diferent per als alumnes de P3 que per als alumnes de 2n de Batxillerat. El Departament d'Ensenyament va prendre algunes decisions amb els alumnes més grans que creiem que no van ser les més encertades: van variar la selectivitat i fins i tot el curs. Per exemple, es va establir que en la tercera avaluació no es podria posar una nota inferior a la que s'havia tret en la segona avaluació. Hi va haver algunes determinacions que ens van complicar molt la feina, als professors. Ja ho entenc, perquè el Departament va prendre aquesta decisió: perquè no tots els alumnes van poder seguir un ensenyament regular des de casa, amb les eines necessàries que això implicava (ordinador, connexió a internet...). Però no era el nostre cas. I això va fer que alumnes que s'havien anat esforçant decidissin no continuar esforçant-s'hi si ja els estava bé la nota que tenien en la segona avaluació. Pel que fa a la selectivitat, van canviar algunes coses de procediment. La valoració en els criteris va ser diferent que en anys anteriors. Per exemple, l'alumne va poder triar opcions que en un any «normal» no s'haurien pogut triar. Es van buscar altres fórmules. A Catalunya teníem un problema de com replantejar una selectivitat prevista. I es va haver de reubicar. El meu comentari en cap cas és despectiu, sinó tot el contrari. Va ser una selectivitat extraordinària.

No hi va haver un moment en concret que fos el més dramàtic, sinó que va ser un període de temps llarg. El que vam fer va ser duplicar les reunions de Direcció en aquesta situació inesperada durant tot el temps que vam estar confinats. Ens feia por que amb aquest ensenyament virtual per a tots perdéssim alguna cosa. Per tant, no hi va haver un moment crític concret, sinó que va ser crític tot el període fins a final de curs. D'entrada sí que teníem l'esperança de tornar a la presencialitat després de Setmana Santa. Però durant aquell període vacacional ja vam veure que no seria així i que s'allargaria, i que potser fins i tot s'acabaria el curs amb classes virtuals. I des de Direcció ja vam començar a preveure com seria l'avaluació en línia, cosa que no havíem fet mai. Hi va haver un moment de soledat important, quan tothom estava a casa seva. L'Administració feia el que podia, i nosaltres érem a casa pensant: «L'encertarem en les decisions? Farem allò que és més oportú? Sabrem aplicar els criteris que toquen per tirar endavant el nostre ensenyament? Els nostres alumnes podran fer el recorregut que han de fer?»

Tant per als alumnes petits com per als més grans no es podia acabar el curs al març. S'havia d'acabar quan tocava, pel juny, perquè hi ha uns plans educatius que ensenyen uns processos que s'han d'assolir: uns han d'acabar el curs en què han de començar a llegir, altres han de tenir la motricitat fina a punt per escriure, uns altres han de saber comptar fins a cent... Aquests nens i nenes tornarien a començar al setembre i aquesta part que s'haurien perdut al setembre no es recuperaria. Havíem de poder començar amb el nivell que tocava a cada curs. Hi ha el moment de soledat i de duresa de pensar: «Aconseguirem que els nostres alumnes arribin a final de curs havent assolit aquestes capacitats que els hem d'ensenyar?». Aquests moments van ser durs.

El professorat s'hi va fer molt, hi va haver molt d'esforç i en la majoria dels casos ho vam aconseguir. Ens vam fixar sobretot en els cursos que tancaven una etapa. I, en general, començar el curs següent (2020-2021) va ser poc traumàtic i vam començar un curs sense haver de fer un pla pedagògic extraordinari. L'èxit d'aquest curs va ser gràcies a alumnes, pares i professors, que s'hi van fer amb unghes i dents. El professorat ha fet una feina extraordinària. Ha hagut de passar de cop i volta d'una docència presencial a una docència virtual. Abans de l'esclat de la pandèmia, ja havíem incorporat procediments digitals, però no era un sistema escolar. Per exemple, hi havia lliurament de treballs, o l'entrega de les notes que ja es feia amb un sistema digital. El professorat ha fet un sobre esforç extraordinari. Si no es passava a la virtualitat, no s'ensenyava. El professorat s'hi ha fet tant com ha pogut i ja fa un any i mig. El primer període va ser el més estressant.

Els alumnes, estic parlant des d'infants de 3 anys fins a nois i noies de 17-18 anys, són persones que tenen necessitats molt diferents. L'escola és molt important per a l'aprenentatge i la socialització. La socialització als més petits els quedava coberta amb la família, però per als més grans la socialització amb els iguals és essencial. Quedar-se tancats a casa davant d'una pantalla, si ho fan perquè juguen és una cosa, però si ho fan perquè haurien de ser a l'escola i no és possible a causa d'un confinament... és diferent. Els alumnes han hagut de fer moltes hores sols davant d'una pantalla, i això és molt dur. En alguns casos, sobretot a partir de l'ESO,

aquesta situació de no poder-te relacionar com habitualment ho fas (amb la colla, els amics...) podria tenir conseqüències. Anar a l'escola té un punt que és clau, ja que anem a l'escola a aprendre, però també hi anem a estar amb els amics, en el trajecte d'anada i de tornada, quan ens reunim per estudiar, a l'hora del pati... Tot això, que ja ho sabíem però no li havíem donat prou importància, en el moment que els hem aïllat a casa hem vist el pes que realment té. Estan aprenent a través d'una pantalla, i encara que els facis fer exercicis, estan en soledat. L'ensenyament, tal com a l'escola el tenim entès, sempre és amb presència, amb grup, amb comunitat. L'ensenyament és social; per tant, això ho hem perdut durant un temps. Ens passarà factura? Doncs potser sí.

No sabem quant temps més s'allargarà aquesta situació. Aquest curs 2020-2021 crec que el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya ha tingut un gran encert, i és que no ha tancat les escoles. Hi havia raons per fer-ho, i no ho ha fet. Ha sigut un gran encert entendre que l'escola, a més de ser un lloc d'aprenentatge de coneixements, és un lloc d'aprenentatge social. No és només per un tema d'organització social, ja que si els nens i nenes són a l'escola els pares poden anar a treballar..., també hi ha aquest altre element: que els nens i nenes es troben junts per aprendre, per parlar, per explicar-se les coses, per expressar les idees. En el moment que els aïlles, tot aquest altre aprenentatge no s'esdevé.

Per part de les famílies, podem dir que hem fet 1.077 testos de PCR. Això vol dir que hi ha hagut 1.077 alumnes que han estat aïllats, i per tant moltes situacions en què les famílies s'han hagut de quedar els nens i nenes a casa. I jo com a director no he rebut cap queixa de les famílies per aquest tema. En molts casos les famílies s'avisaven el diumenge al vespre, perquè és quan ens arribaven els resultats de les PCR. Les famílies han patit aquest problema d'organització familiar perquè la informació els arribava amb molt poques hores de marge per poder trobar una solució sobre on deixaven els fills. O de vegades havíem de trucar els pares a la feina i dir-los que havien de venir a buscar els seus fills. I això no ha portat problemes estructurals. Les famílies han fet molts esforços. Això també vol dir que els dissabtes i diumenges estàvem pendents de la trucada del Servei Epidemiològic de Catalunya que ens avisava si hi havia casos positius en algun grup d'alumnes de l'escola. Tot ha funcionat perquè les famílies, els alumnes i el professorat ho han fet possible.

Aquest curs 2020-2021 no esperava que només de començar ja hauríem d'aïllar algun grup. Va ser un problema important. Vam prendre 211.575 temperatures al llarg del curs. Què ens preocupava a l'equip directiu de l'escola? Doncs que totes aquestes mesures que havíem de fer cada dia no interferissin en la nostra feina de docents. Estem d'acord que s'havia de fer el que fos necessari per fer front a la pandèmia, però no podíem oblidar que som una escola i que hi venim a aprendre i calia seguir fent la nostra feina. Ens feia por que aquest ventall extra de necessitats que havíem de cobrir modifiqués la nostra feina. I he de dir que fàcil no ho ha sigut, però no ha acabat entorpidint l'ensenyament.

Els primers dies va ser complicat, fins que vam trobar un sistema ràpid i que com a molt ens prenia tres minuts per prendre la temperatura a tots els alumnes quan entraven a classe a primera hora. Els nens i nenes també ho posaven molt

fàcil. L'adaptació al nou curs va ser ràpida. Totes les taules estaven separades per mantenir la distància de seguretat i també hi havia línies a terra. L'alumnat era molt conscient de la situació, ni es va arrencar cap línia de terra ni vam trobar mascaretes a terra, i crec que és un tema social, ja que els ciutadans vam entendre que o bé ens hi posàvem tots o no ens en sortiríem.

Amb relació a com vam rebre les ordres i contraordres des del Departament d'Ensenyament, sobretot durant l'últim trimestre del curs 2019-2020, al començament m'enfadava perquè em preguntava com podia tirar endavant una escola si des de l'Administració a cada moment ens canviaven els criteris. Després vaig entendre que aquest no era el tema, ja que l'Administració, com tothom, anava de bòlit. I havíem de ser comprensius. Si dirigir una escola amb més de mil alumnes i cent professors i escaig ja és complex, imaginem-nos dirigir un Departament que té centenars de milers de professors i alumnes. I tenir uns criteris comuns per a tots i tot emmarcat en una pandèmia per a la qual no estàvem preparats... En alguns moments també ens van arribar criteris contradictoris... Nosaltres hem intentat aplicar el seny i allò que fos més oportú. I, d'altra banda, el Departament no ens ha collat excessivament amb revisions sistemàtiques.

Em demanes com s'aguanta la pressió? La pressió... s'aguanta. Hi ha moments que no t'ho has de plantejar. El vaixell ha de tirar endavant i s'ha de remar. No pots dir: «És que em cansa remar». I això ho hem hagut de fer tots: el professorat, els alumnes que havien de fer la selectivitat... La pressió només s'aguanta tirant endavant i prenent decisions. Hi ha moments que, encara que t'equivoquis, has d'actuar. És després que repenses i reflexiones algunes decisions.

D'aquesta nova manera de treballar que hem incorporat arran de la covid, haurem de veure si en quedarà alguna cosa. Per què no reflexionem sobre això? Què voldríem que es quedés? És per pensar-hi. Crec que hi ha d'haver alguna cosa que no s'ha de quedar. No s'ha de quedar el gruix més gran de reunions virtuals. Les reunions en les quals s'han de prendre decisions, i hi ha d'haver debat, han de ser presencials. En un debat la presencialitat és essencial. Estem fets per a la presencialitat. I les reunions informatives, en les quals es comuniquen dades, aquestes poden ser virtuals. En l'àmbit de la docència, ens podem quedar recursos i eines virtuals, lliuraments de treballs. No podem pretendre retornar a la situació pre-pandèmica, sinó que hem de reflexionar sobre què ha de marxar i què s'ha de quedar. Podem ser un terreny exploratori nou, i tant, però crec que hem après que en l'ensenyament a l'escola, tal com la coneixem, la presencialitat és essencial. No és comparable l'ensenyament virtual amb el presencial, almenys en la franja d'edat d'alumnes que estem parlant. Si hagués de ser virtual, suposaria repensar-ho tot de nou i que no partís de la presencialitat, com fan altres centres d'ensenyament que ja han nascut amb aquesta vocació de la virtualitat. Hem après i hem confirmat que l'ensenyament virtual no és substitutori de l'ensenyament presencial.

Des de la meua visió de filòsof, us podria dir que, com a criteri, les decisions que es prenen sempre han de ser decisions justes, equitatives, bones... no només pràctiques. També hi ha una altra reflexió a fer, i és que a Occident ens havíem cregut que les pandèmies havien passat, que eren només de quan la nostra ciència

estava endarrerida i que ara les pandèmies quedaven relegades a cultures sense mitjans. Per fer-ho més il·lustratiu: els països rics sense pandèmies i els països pobres amb pandèmies. I això ens ho havíem cregut. I també que aquest tipus de pandèmies eren del passat i que ara amb el coneixement científic que teníem estàvem previnguts davant de malalties pandèmiques. I això s'ha esfondrat. Hem descobert la feblesa de la nostra espècie i, d'altra banda, també la fortalesa de la nostra ciència (que amb un any ja ha tingut la vacuna), però al mateix temps hem pogut veure que tampoc no era tan valenta com ens imaginàvem.

Aquesta pandèmia ens ha atacat per on no ens ho esperàvem, ni els científics no s'ho esperaven. No estàvem preparats. I qui ens traurà d'això és la investigació. I això em porta de nou a la formació i al paper fonamental de l'escola i de la universitat. Hem de formar ciutadans responsables, lliures de les seves decisions, ben formats, amb bons coneixements, hem de promoure investigadors... El nostre futur passa per aquí. Mai com ara no havíem lluitat contra una pandèmia amb tanta eficàcia com en aquest moment.

«L'objectiu de la primera onada va ser sobretot sobreviure, adaptar-nos a tot el que ens venia i treballar amb el que teníem»

Visitación Garcia-Mota Flores

Infermera. Cap de la Unitat d'Infermeria d'Urgències des del setembre de 2017. Treballa a l'Hospital Universitari de Vic (HUV) des de l'any 1998. 49 anys. Viu a Sant Julià de Vilatorrada.

«Aquest esforç que hem fet, no el fariem per diners. Ha sigut molt fort»

Rubén López Martínez

Metge. Cap del Servei de Medicina Interna del Consorci Hospitalari de Vic. Va començar a treballar a l'Hospital Universitari de Vic l'1 de juliol de 2020 com a cap de Medicina Interna. 44 anys. Viu a Girona.

(Fotos: Consorci Hospitalari de Vic)

Visitación Garcia-Mota i Rubén López ens atenen en un dels despatxos de la planta baixa de l'Hospital Universitari de Vic. Tot i la distància que hi ha entre nosaltres, estem en un recinte tancat i no ens traiem les mascaretes. La cap de la Unitat d'Infermeria d'Urgències i el cap del Servei de Medicina Interna del Consorci Hospitalari de Vic ens parlen de com han viscut l'esclat de la pandèmia i com han entomat les onades que han anat venint.

(Entrevista feta a l'Hospital Universitari de Vic el 25 d'agost de 2021)

Visitación Garcia-Mota Flores. Me'n recordo molt, del 13 de març del 2020. Aquella setmana s'havia detectat el primer cas confirmat de covid a Vic. I és el dia que van decretar el confinament. Nosaltres també vam blindar l'hospital. Va ser un dia de moltes, moltes hores per tal de poder-nos organitzar a dins de l'hospital. El dia 10 de març va ser el primer dia (que ens n'adonéssim) que vam tenir a Urgències un pacient covid. Fins al dia 13 de març els pacients havien vingut de manera controlada. I recordo com a molt fatídic el 14 de març perquè hi va haver una allau de pacients a Urgències. Era un dissabte i van començar a venir pacients greus amb covid que vam haver d'intubar al mateix Servei d'Urgències. I això no s'havia vist mai a aquest nivell. Recordo que jo aquell dia estava comprant al supermercat i una companya del Servei d'Urgències em va trucar al mòbil i em va demanar que anés a treballar perquè no tenien prou mans per intubar els pacients. Per al nivell d'urgències que teníem, la situació que s'estava produint estava per sobre de les nostres possibilitats. El 14 el recordo com el dia pitjor i amb la sensació de: «Què està passant?». Qualsevol expectativa estava superada per la realitat.

Rubén López Martínez. En aquells moments encara no treballava al Consorci Hospitalari de Vic, estava a l'Hospital de Palamós fent d'adjunt de Medicina Interna. I allà va ser una mica semblant tot i que no en aquest nivell, perquè a Vic es va superar el que es podia preveure i fins i tot van haver d'adaptar el pavelló de Vic com una extensió de l'Hospital Universitari de Vic. Ho vaig viure amb molta incertesa sobre com evolucionaria tot. A Palamós també vam haver de reconvertir l'hospital i adaptar-lo a l'onada de pacients que arribaven amb covid. Primer va arribar a Barcelona, on va començar a haver-hi molts casos, i a Palamós va arribar al cap de dues setmanes. Ja vèiem què estava passant i ens vam preparar. No ens va agafar tant de sobte i tampoc no vam tenir un volum de pacients tan elevat com Vic o Igualada.

V. G.-M. F. Seguint les informacions de la Catalunya Central, nosaltres i la zona del Bages sempre hem estat en un punt alt de casos de contagis de covid i també de nombre d'hospitalitzacions, vist en relació amb altres poblacions. El risc de transmissió sempre s'ha mantingut en nivells alts amb relació a la població que tenim. Crec que s'hauria d'estudiar a què és degut.

R. L. M. En les diferents onades, sempre hem estat a la part de dalt quant a nombre de contagis.

V. G.-M. F. Si em demanes si aquesta és la situació més dura que he viscut a la unitat d'Infermeria, et puc dir que és la situació que s'ha perllongat durant més temps. De situació impactant, vaig viure l'atemptat contra la caserna de la Guàrdia Civil de Vic i també he tingut altres situacions d'emergència, però no amb un impacte tan gran i perllongat en el temps. És diferent la situació que vius en un dia, en un moment determinat, de quan la situació es va mantenint. I quan semblava que millorava i que es reconduïa, llavors es tornava a una situació crítica. Tot i que s'ha de dir que la cinquena onada que hem tingut ara [l'entrevista està feta el 25 d'agost del 2021] és molt diferent de la primera onada i de la segona, perquè ara estem més preparats.

En l'àmbit de l'organització de l'hospital, en la primera onada, en ple esclat de la pandèmia, va ser una adaptació al canvi constant. Cada dia teníem instruccions diferents i cada setmana s'havien d'anar fent modificacions. Amb el primer impacte de casos, les urgències es van reconvertir en covid i tot l'hospital es va reconvertir per atendre aquests pacients. Vam deixar només dues plantes sense pacients de covid: la de pediatria i una de les plantes d'hospitalització. També es van augmentar els llits d'UCI i es van adaptar UCI a llocs on no era habitual, com els quiròfans. Es va reconvertir tota l'activitat programada. Es van anul·lar les consultes i les intervencions quirúrgiques. Ens vam anar organitzant en funció de les necessitats del moment, ja que la situació era molt canviant. Les urgències es van centrar a atendre urgències covid i la resta d'urgències que teníem clar que no eren covid es reconduïen a altres centres hospitalaris com les Josefines. Després hem vist, analitzant les dades, que a urgències no vam atendre només casos covid, però la sensació havia sigut aquesta, que només visitàvem covid.

A l'inici de l'esclat de la pandèmia trigàvem molt a tenir els resultats de les PCR. Podíem arribar a trigar dos i tres dies a saber els resultats. Per tant, a l'espera dels resultats nosaltres els tractàvem tots com a pacients amb covid.

R. L. M. Pel que fa a la planta d'hospitalització, els internistes i els pneumòlegs eren els que estaven més preparats per atendre malalts de covid pel tipus de pacient que atenen habitualment. I el que es va fer va ser que tots els especialistes (geriatres, cardiólegs, pediatres, oncòlegs...) es posessin a atendre pacients covid, organitzats en grups liderats per internistes i pneumòlegs. Tota aquesta organització i coordinació va ser un repte brutal. Mai no s'havia viscut. Els especialistes mai no havien fet això. Es van viure situacions d'estrès i de molta pressió emocional i psíquica, però el personal es mostrava voluntariós per ajudar i fer el que calgués. Això pel que fa a la primera onada.

Pel que fa a les altres onades, ha sigut diferent. A la primera es va viure amb il·lusió el fet de superar la situació i amb la certesa que s'estava fent un gran bé, però les onades posteriors ens han agafat ja una mica esgotats. A la segona onada no hi va haver tants casos, però ens vam trobar que ja hi havia molta hospitalització i havíem d'atendre la resta de pacients que no eren covid i s'havia de recuperar tota l'activitat que s'havia posposat. S'havia de continuar. També vam haver de doblar guàrdies. I s'hi va sumar l'esgotament físic i psicològic de la primera onada.

V. G.-M. F. L'objectiu de la primera onada va ser sobretot sobreviure, adaptar-nos a tot el que ens venia i treballar amb el que teníem. Era molt dur també treballar les dotze hores vestits amb els EPI. Hi va haver molta companyonia i anàvem tots a l'una. Però després ens vam desinflar perquè vam veure que no s'acabava i que venia una onada darrere l'altra. I vam veure que exteriorment no es feia el que s'havia de fer, però tot i això nosaltres fèiem el sobreesforç mantingut. Quan dic «exteriorment» em refereixo a la població en general. Tots ens vam relaxar i, en part, era necessari. La gent té necessitat de treballar i han d'anar a treballar. La gent també necessita esbargir-se. I veiem que la situació de contagis encara s'allarga, tot i que amb la vacunació s'ha millorat molt. Però està clar que hem de tornar a una normalitat. Soc de les persones que pensa que l'activitat s'ha de recuperar, però això té un preu. També penso que la sanitat fa tants anys que està patint tantes

retallades, des de la crisi del 2008, i treballàvem tan a mínims, que quan ens ha vingut una estocada hem caigut ràpidament.

Abans de la primera onada hi havia un grup que seguíem l'evolució de la pandèmia a Wuhan. Vam revisar els 115 equips de què disposàvem per fer front a l'Ebola i estaven tots caducats. Els vam demanar nous i en vam demanar de més. També vam demanar altre material, com guants, mascaretes... que a nosaltres ens semblava que era molt material. Teníem la sensació que tindríem casos aïllats de covid. No érem conscients que arribaria a Europa i que arribaria tan de pressa i s'estendria tant. Quan va passar la frontera i va arribar a Itàlia, vam veure que s'acostava, i vam fer dues comandes d'ulleres de protecció. Era el gener de 2020. Vam fer una comanda de 50 unitats i després una segona comanda de 40, per si de cas. I quan va arribar la pandèmia a Vic, aquest material d'autoprotecció ens el vam polir en quinze dies.

Quan va arribar el primer pacient, nosaltres ja estàvem formats sobre com ens havíem de vestir i desvestir amb el material d'autoprotecció i les directrius eren que els pacients es derivaven cap al Clínic. Però el que va passar va ser que no va arribar només un pacient. Van arribar molts pacients a la vegada, el Clínic estava ple i es van haver de quedar a l'Hospital de Vic. Fins i tot vam preparar un box a urgències per atendre el pacient covid perquè el que nosaltres teníem en ment és que arribarien casos aïllats. I després va ser quan l'OMS va declarar la pandèmia. I el mateix ens va passar quan fèiem el triatge dels pacients. Els demanàvem si havien estat a la Xina i a Itàlia. Si no era així, els descartàvem com a possibles pacients covid.

Van començar a arribar casos i el material d'autoprotecció es va començar a acabar. Es va fer una crida a empreses d'Osona i es van abocar a ajudar-nos. Se'ns posava la pell de gallina quan veies arribar els camions amb bates procedents de diverses empreses de la comarca. Recordo un senyor de nacionalitat xinesa que ens va venir a portar una caixa de mascaretes FFP2 que li havien arribat. Ens van portar molt material. Per exemple, els pantalons de les càrnies els adaptàvem com a jaqueta. Va ser durant una setmana que ens vam haver d'adaptar al que teníem, ja que es van centralitzar totes les compres a través del Servei Català de la Salut i primer no ens arribava el material, fins que vam tornar a tenir distribució d'EPI. I a partir d'aquí, ja no ens vam tornar a quedar sense. Les empreses de la comarca ens van ajudar molt.

Pel que fa a les PCR, hi havia una infraestructura muntada i només les feien a tres hospitals. I tardàvem entre dos i tres dies a tenir els resultats. Per tant, havíem de tractar sempre el pacient com a covid positiu perquè no sabíem el resultat. Vam intentar buscar altres tipus de reactius per accelerar els resultats. El laboratori es va moure contínuament per buscar solucions, i fins al dia d'avui, que tenim els resultats de les PCR quan les necessitem (poden tardar una hora i mitja). Ara ja tenim molt subministrament i no ens quedarem sense. I això és important per la tranquil·litat de la gent que treballa a l'hospital. Al principi també hi havia la inseguretat i el risc de contagi que corria el personal de l'hospital.

R. L. M. El personal sanitari ens hem anat contagiant sempre, tot i anar ben vestits amb els equips d'autoprotecció i fer bé les coses. Sí que és cert que a partir de la vacunació han baixat dràsticament els contagis a dins de l'hospital i pràcticament no en tenim. En la primera onada, de les dotze ales de l'Hospital, nou es van dedicar a pacients covid. A l'augment d'ingressos en pocs dies s'hi va sumar el fet que l'hospital s'anava omplint de pacients covid i no sortien, ja que hi havien de fer estades llargues. L'estada mitjana era de nou dies. Per això es va omplir tan de pressa que es va haver d'obrir el Pavelló Vic Salut.

Tal com hem dit, en la primera onada es va posposar l'activitat programada no urgent de l'hospital per atendre els casos de covid i l'objectiu va ser sobreviure. En la segona onada es van haver d'atendre les patologies que s'havien posposat, a més de donar atenció als pacients covid, i això va ser un sobre esforç. Per tant, era conivire amb la covid i amb tota l'activitat «habitual» de l'hospital. D'altra banda, ja coneixíem més la malaltia i els protocols que calia seguir. Vam obrir una unitat de semicrítics, també es va reprendre l'activitat i teníem l'hospital ple. I anàvem molt justos de personal i això feia que hi hagués molta pressió. Vam haver de fer més hores i doblar tornos.

V. G.-M. F. Durant la primera onada, com que teníem les consultes tancades tot el personal el vam reincorporar a l'atenció del pacient covid i a Urgències teníem més dotació de personal de l'habitual. En la segona onada, aquest personal ja va desaparèixer perquè havia de retornar al seu lloc de feina. Per tant, ens quedàvem amb l'atenció covid i no-covid i amb menys dotació de personal. I havíem de fer equilibris per atendre tots els pacients. I com ho fèiem? Doncs amb jornades laborals molt llargues. Era molt difícil incorporar personal nou perquè no hi havia personal format.

R. L. M. Durant la primera i la segona onada no es deixaven passar familiars i els pacients havien d'estar sols a l'habitació. Amb les videotrucades intentàvem pal·liar aquesta situació... però eren moltes les hores que els pacients estaven sols. Durant la segona onada sí que es van incorporar unes condicions excepcionals i podien venir familiars acompanyants en casos de final de vida, amb les parteres i amb persones de situació d'alta dependència.

V. G.-M. F. Sobretot en la primera onada, que va durar uns dos mesos, vam haver de fer un acompanyament emocional al pacient. I va ser molt dur. Va suposar un gran estrès psicològic per al pacient, perquè quan no et trobes bé el que vols és tenir algú de casa al teu costat que et cuidi. A més, teníem molta gent gran que estava sola. Per al personal, també era una càrrega emocional molt gran veure els pacients en aquella situació. A més, anàvem vestits amb els EPI, la qual cosa impedia una comunicació fluida i només ens veien els ulls.

R. L. M. A més, no ens podíem apropar gaire al pacient. Hi havia també aquesta distància física d'haver d'estar a dos metres, és a dir, existien moltes barreres entre el personal sanitari i el pacient i tot era molt fred. Aquesta mesura era necessària, i així i tot hi va haver molts contagis de personal i també vam contagiar els nostres familiars.

V. G.-M. F. Oficialment ara estem en la cinquena onada [l'entrevista està feta a finals d'agost del 2021], estem baixant el nombre de contagis però continuen. Hem de veure com van els contagis una vegada comenci l'escola. Jo crec que tard o d'hora s'acabarà, però trigarem. Jo vull pensar que serà com una grip A. Es quedarà aquí per sempre i serà una malaltia controlada. Seran casos puntuals o, fins i tot, hi haurà pics de contagis, però no seran significatius. I hi conivirem.

R. L. M. És molt important que aprenguem a conivire amb aquesta malaltia. Hem de continuar fent la nostra vida amb la covid. A hores d'ara no podem fer cap especulació sobre quan s'acabarà. Portem ja tantes onades... Hem de continuar fet el que fem, amb la covid. I anar tirant cap endavant.

V. G.-M. F. Com s'aguanta la pressió? Això és una qüestió molt personal. En la primera onada es van muntar a l'hospital grups de psicòlegs i psiquiatres per donar suport als professionals que atenien els pacients. Jo recordo que la meva sensació era que eren els altres professionals els que necessitaven aquesta atenció, i no pas jo. Però un dia, després d'acompanyar-hi un grup de professionals, se'm va acostar la psicòloga i em va demanar: «Quin dia tornem a quedar?». I jo li vaig dir, estranyada: «Amb mi?». I em va dir: «Sí». «M'has vist malament?», li vaig demanar jo. «No, però n'has de parlar i ho has de treure», em va dir. I a partir d'aquí vaig fer un canvi perquè anava embotint i anava guardant i en el moment que vaig començar a treure-ho, hi havia moltes coses que havien de sortir. Realment aquests serveis ens van anar molt bé. L'experiència de la covid també ens ha servit per conèixer-nos més els uns als altres i ser més empàtics entre nosaltres des del punt de vista professional i en general. Els psicòlegs no ens deien res que no sabéssim, però el fet que ens ho digués algú extern ens ajudava. I a partir d'aquí, cadascú s'ha buscat alternatives i desconnexions com ha pogut. També cal dir que tenim companys de baixa que estan molt afectats, que la situació els ha sobrepassat.

R. L. M. Si estem ben organitzats i tenim unes ordres clares, tot va bé. Estàvem en una situació d'incertesa per una malaltia nova que no sabíem quina repercussió tindria ni quanta gent moriria per aquesta causa. Tampoc no sabíem el tractament... no sabíem res. Hi havia molt de temor. Però des del moment que ens agafem a un protocol i a una manera d'actuar, estem més segurs i ens ha donat més tranquil·litat. Hi ha hagut companys que han patit molt: per la càrrega de treball, per la incertesa... també pel fet que, com a metges, ja estem acostumats que, tot i fer bé les coses, de tant en tant algun pacient va malament, però quan va esclatar la pandèmia es van viure situacions dramàtiques i era un continu de pacients que no evolucionaven bé. Va ser molt estressant perquè veus que fas bé les coses però que l'evolució no és satisfactòria. I això no es porta bé. Vam haver de fer adaptacions molt ràpides.

V. G.-M. F. A Infermeria hem hagut d'adaptar els horaris. Abans de la pandèmia teníem jornades de 7 hores. Durant la primera onada no hi va haver problemes perquè hi havia algú a casa que es podia fer càrrec dels nens. Però a partir de la segona onada, ja sense confinament i tenint en compte que tenim moltes infermeres joves amb fills petits, hem hagut de mantenir jornades de 12 hores per manca de personal i s'havien d'espavilar. «Haig de treballar 12 hores, i què faig amb la meua família i els meus fills petits?» Aquesta situació ha creat una sobrecàrrega sumada

a la situació ja per si mateixa tan estressant que s'estava vivint a l'hospital. No ha sigut fàcil muntar la vida de fora (la vida familiar) en funció de les necessitats de la nostra feina. La vida familiar s'ha hagut d'adaptar a la situació laboral, i això és un estrès sobreafegit.

R. L. M. Amb aquesta situació he après a conviure amb la incertesa, a fer canvis continus, a buscar ajudes, a treballar molt i més del que esperàvem i volfem, a aguantar la situació tant de l'estrès físic com de l'emocional, i a organitzar-nos. Hem après molt.

V. G.-M. F. Ratifico tot el que ha dit en Rubén. Hem après a adaptar-nos al canvi constant i hem fet un creixement personal. I també en coneixements, perquè hem hagut d'estudiar i formar-nos molt. I hem vist que el treball en equip és molt important. Ens ha portat creixement personal, professional i resiliència. Ha sigut un esforç constant a tots nivells.

R. L. M. I a més ha estat un esforç gratuït. No hi ha prou diners per pagar-ho. Aquest esforç que hem fet, no el fariem per diners. Ha sigut molt fort. Molt d'estrès i treballar molt. Ha sigut gràcies a l'orgull que tenim cadascun de nosaltres que hem pogut tirar cap endavant. Que per això som aquí: per atendre els pacients i intentar que tot millori.

«Sempre vam tenir feina i vam vendre molt, però creiem que a les botigues de proximitat no se'ns ha valorat prou»

M. Dolors Altarriba (59 anys)
i Gil Sayol (64 anys)

Propietaris del Supermercat Sayol a Sant Bartomeu del Grau. És l'única botiga d'aquest tipus al poble. Viuen a Sant Bartomeu del Grau.

M. Dolors Altarriba i Gil Sayol ens esperen a dins l'establiment Supermercat Sayol. El negoci compta amb un tercer soci, Xavier Sayol, germà d'en Gil. Aquest establiment, situat al carrer principal de Sant Bartomeu del Grau, fa 36 anys que està obert i prové d'un negoci familiar de més de 100 anys d'antiguitat. El negoci va néixer sent una fonda, on hi havia la centraleta de telèfons i també una petita botiga, i estava ubicat dues cases més enllà de l'actual Supermercat Sayol, conegut també com a Cal Monells, que és el nom de la casa pairal. Hem quedat a la tarda, just abans de tornar a obrir la botiga. La seva història és la d'un establiment que pel confinament domiciliari a causa de la pandèmia es va convertir en únic i essencial, ja que al poble de Sant Bartomeu no hi ha cap més comerç d'aquestes característiques.

(Entrevista feta a Sant Bartomeu del Grau l'1 de setembre de 2021)

M. Dolors Altarriba. El 13 de març del 2020 el recordo molt bé. Va ser horrorós. Justament el meu pare estava ingressat a l'hospital i en aquella data ens van enviar a casa com a mesura de prevenció. Aquell dia, quan vaig tornar de l'hospital, la botiga estava desbordada de clients. Cal tenir en compte que som tres persones a la botiga i que jo aquell dia no hi havia sigut per motius familiars. Ho vam viure d'una manera molt caòtica. Hi havia molta cua al carrer. La gent comprava molt, tot i que el paper de vàter no el vam acabar. [Aquí esclaten a riure i fan referència a les notícies que sortien aquells dies als mitjans de comunicació en què s'informava que el paper higiènic s'havia esgotat a moltes botigues.] Hi va haver productes que sí que es van acabar, com el lleixiu, l'alcohol, la farina i el llevat. A causa del confinament, molta gent feia pastissos. No te'ls servien, aquests productes. També, al vespre, quan acabàvem de la botiga, jo cosia mascaretes de roba per vendre. Vam passar tres setmanes molt caòtiques i amb molta feina. A més de vendre, calia desinfectar-ho tot: els carros de la compra, les superfícies que tocaven els clients... Ens canviàvem el calçat cada vegada que sortíem i entràvem...

Gil Sayol. Nosaltres som un supermercat petit i tenim diversos tipus de productes que també inclouen producte fresc, com carnisseria i fruiteria, congelats, merceria, ferreteria... Som una botiga de proximitat al poble de Sant Bartomeu del Grau. Som l'única botiga d'aquest tipus que hi ha al poble, que té uns 800 habitants. Just abans de l'esclat de la pandèmia, potser tres setmanes abans, va tancar l'altra botiga de comestibles que hi havia al poble. I quan va esclatar la pandèmia, ens vam convertir en l'únic comerç de proximitat amb productes essencials del poble. Per tant, a nosaltres la pandèmia ens va esclatar per partida doble. Es van disparar les comandes per WhatsApp i molta gent s'esperava a fora de la botiga. Van venir a comprar persones que no venen mai. Pensa que nosaltres estem a 10 minuts amb cotxe de Vic i molta gent va a comprar allà. Però, és clar, són persones que no podien sortir del poble a causa del confinament. A més de l'allau de comandes i de l'augment de clients, també se'ns hi va sumar el fet que havíem de netejar molt sovint. I havíem d'anar ben protegits: guants, mascareta, la visera-pantalla de plàstic...

Vam haver de limitar l'aforament de clients i a dins de la botiga només hi podia haver cinc clients a la vegada. Teníem una pissarra a fora on anotàvem quantes persones podien entrar. Els clients entenien que havien d'entrar de cinc en cinc i que havien de portar la mascareta. Era ple hivern i les portes havien d'estar obertes perquè quedés ben ventilat. També s'hi va afegir que els proveïdors no et portaven ben bé el que demanaves. Hi havia productes que no te'ls portaven i després havies de contactar amb un altre proveïdor per si en tenien. Ens vam espavilar molt. Ningú no tenia gels hidroalcohòlics, ni la farmàcia, i nosaltres en vam aconseguir a través de contactes que tenim. De carn i de fruita sempre n'hi va haver.

Els horaris de la botiga els vam mantenir igual que sempre, ja que si els haguéssim reduït, la gent encara se'ns hauria acumulat més.

L'Ajuntament ens va posar moltes facilitats, fins i tot ens van proporcionar les pantalles de protecció que ens posàvem a la cara, i l'alcalde de tant en tant ens venia a veure per si tot anava bé.

Anàvem perduts amb tot el tema de les mesures de seguretat. Hi havia incertesa. Hi va haver algun moment que vam patir per la nostra seguretat. És ara que diuen que amb les superfícies no et pots encomanar... Només pensàvem que si algun de nosaltres agafàvem la covid, hauríem de tancar la botiga, i som servei essencial i únic al poble. Això ens ha fet patir sempre. Fins i tot els nostres fills han vigilat molt que no ens contagiessin. També avisàvem els clients que calia portar la mascareta. Hi havia clients (alguns malalts de covid) a qui els havíem de portar la comanda fins a davant de casa seva i després ens feien la transferència bancària amb l'import de la compra. Hi va haver molts clients nous i alguns s'han quedat com a clients, però la majoria han tornat a la rutina d'abans del confinament. Estem molt a tocar de Vic.

Un fet similar el recordo amb la nevada de l'any 1985. Al poble vam quedar deu dies sense llum. Aquella tarda ja no vam poder obrir la botiga. L'endemà ja havíem tret la neu i, tot i no tenir llum, vam obrir. Es va buidar tot. Es va acabar sobretot l'aigua, ja que tampoc no hi havia aigua potable. La gent marxava amb els carros plens. No vam tenir problemes de subministrament d'aliments, però hi

havia determinat gènere que no en podíem comprar, ja que les neveres i els congeladors no anaven perquè no hi havia llum. Per tornar a tenir electricitat, vam haver d'esperar que reparessin tots els pals d'electricitat que hi havia fins a la plana de Vic, ja que amb la nevada havien caigut tots. Quan es feia fosc, ja havíem de tancar.

Avui, que som 1 de setembre, potser hi ha una certa normalitat, però no tant com ens hauríem pensat que ja tindríem l'estiu del 2021. Hem vist que encara hi ha hagut moltes restriccions per la festa major. Potser ara no tenim tanta por i amb la vacunació ens hem relaxat. Va ser una cosa que no havíem viscut mai i que va venir molt de cop. Estàvem molt perduts al començament. No ens pensàvem que al cap d'un any encara portaríem la mascareta.

Hi va haver municipis que amb el confinament es van quedar sense poder anar a comprar perquè no hi havia botigues al poble. A l'esforç que vam fer aquells dies, que no sé si la gent ho valora, s'hi va sumar el fet d'haver de buscar determinats productes que estaven exhaurits. I quan tancaves, tenies la feina d'anar a repartir les comandes, fer les mascaretes... Va ser bastant estressant. Es va veure que el comerç de proximitat és essencial. L'any passat no vam poder fer vacances, no vam tancar ni un dia. I aquest any hem tancat només tres dies. Ara som sols, no hi ha cap més botiga.

M. D. A. Quan pensem en l'esclat de la pandèmia, el primer que em ve al cap és el meu pare, que el vaig haver de treure de l'hospital i portar-lo a casa amb la meva mare, i després la botiga plena de clients... Va ser una angoixa total. Després, el meu pare va tornar a ingressar i els últims quinze dies que va estar a l'hospital, abans de morir a mitjans d'abril, no el vam poder veure. Només el vam poder veure un cop mort, perquè va morir de càncer, ja que si hagués mort de coronavirus no ens haurien deixat ni veure'l. Ho vam viure amb molt d'estrès.

Sempre vam tenir feina i vam vendre molt més de l'habitual, però crec que a les botigues de proximitat no se'ns ha valorat prou. Nosaltres donàvem un servei a les persones i estàvem exposats perquè teníem contacte constant amb la gent i no sabies pas si tenien la malaltia o no. Hem vigilat molt de no sortir gaire per no agafar el coronavirus, tot i que viure en un poble és un privilegi perquè tenim el bosc a cinc minuts i podíem sortir a passejar.

El que hem après d'aquesta pandèmia és que sembla que som molt però amb poca cosa ja quedem limitats. No ens podíem imaginar una cosa així.

«Durant la pandèmia, el sistema no ha respost i ens hem quedat sense on agafar-nos per poder viure»

Jaume Coll Mariné

Filòleg, escriptor, poeta i músic. Baixista i contrabaixista al grup de pop-rock Obeses. Tècnic en un grup de recerca de la Universitat de Girona, professor a l'Institut Superior de Ciències Religioses de Vic i a la Universitat Autònoma de Barcelona. 32 anys. Viu a Sentfores.

Falten deu minuts per l'hora acordada i Jaume Coll ja ens espera per fer l'entrevista. Hem quedat en un bar restaurant de Vic i dubtem si fem l'entrevista a fora a la terrassa o dins de l'establiment. Finalment, ens decidim per quedar-nos entremig. Ni a fora ni a dins. En un espai que hi ha a l'entrada, com si fos el rebedor d'una casa. És una mica com els passa a alguns artistes, que per sobreviure econòmicament s'han de quedar en un lloc intermedi de la professió. Ni a fora, ni a dins. És a dir, dedicar-se al món artístic i, al mateix temps, tenir una altra feina que els assegurui ingressos a final de mes. Amb les mesures que s'han aplicat en el món de la cultura per fer front a la pandèmia, aquesta precarietat i fragilitat del sector s'ha vist encara més agreujada.

(Entrevista feta a Vic el 15 d'octubre de 2021)

No recordo el 13 de març del 2020, segurament perquè en aquella època no tenia cap rutina i no se'm va trencar. Recordo que hi va haver un període en el qual es parlava de la possibilitat d'un confinament domiciliari i després ja recordo quan estàvem confinats. Però aquest dia en concret no el recordo.

Aquells dies estàvem de gira amb el grup Obeses i es va veure estroncada. Estàvem preparant els concerts de l'estiu per tancar la gira a l'octubre. I no ho vam poder fer. Tot i que ja havíem pogut girar el disc, no vam poder fer un tancament. Els concerts de l'estiu es van anul·lar. Quan les mesures es van relaxar, es va proposar fer un concert a l'octubre, però mentalment i artísticament no estàvem per reprendre els assajos ni la preparació d'un concert important com és un concert de tancament de gira. Hi havia un bloqueig que es potenciava per la incertesa general que hi havia aleshores (em refereixo a setembre-octubre de 2020) que no sabíem si es podien fer concerts o no, en quines condicions, etc. Era un període en què s'anaven posant i traient restriccions.

Aquest estira-i-arronsa que hi havia, al món de la cultura va generar una incertesa que va conduir a una inseguretat professional i que va acabar portant a una inseguretat personal. Aquest fet, per a les persones que professionalment depenien directament dels escenaris, va ser un cop molt fort. Tinc coneixements que la seva professió està vinculada al món dels escenaris, tècnics de so per exemple, que de cop van deixar de tenir ingressos. I era viure en una incertesa constant que no sabies quan s'acabaria. Res no feia pensar que la situació tenia un final ni que es podia temporalitzar. S'anaven fent pròrrogues de les mesures de quinze dies en quinze dies. Per a molts professionals de la cultura va ser viure en una angoixa constant. Aquestes pròrrogues l'únic que feien era augmentar una inseguretat que només per la situació en si mateixa ja era prou forta.

Cap àmbit (cultura, gestió sanitària, política, etc.) no estava preparat per enfrontar una situació com aquesta. D'altra banda, sí que és veritat que el món de la cultura es va deixar de banda, en el sentit que no es va preveure que hi ha unes persones que viuen d'una manera determinada, és a dir, d'actuacions puntuals. Hi ha hagut una gran deixadesa. No hi havia, ara hi comença a ser, una regulació professional d'artista. Arran de la covid s'ha aconseguit un canvi en els paràmetres amb què es comptabilitza l'atur dels artistes, per exemple, i ara també es comptabilitzen els assajos, no només els concerts.

L'artista ja viu sempre en una incertesa professional, però és diferent de la que es va viure, sobretot durant l'any 2020, a causa de la pandèmia. La incertesa de l'artista és una incertesa programable. És a dir, en una situació sense pandèmia sap que aquest mes tindrà determinats bolos, que el mes que ve també en tindrà i que li estan sortint projectes per d'aquí a tres mesos. Això és una incertesa que es mou dins d'uns paràmetres de programació possible. En canvi, la situació d'incertesa que es va viure durant el 2020 era molt més alta perquè no hi havia programació possible. I per part de l'artista no es creava la necessitat de buscar una alternativa evident (font d'ingressos) a aquesta situació. Un músic no pensava: «Doncs ara durant tres mesos em dedicaré a una altra cosa». I no ho feia perquè no sabia si al cap de quinze dies ja podria tornar a activar el seu projecte musical. Per tant, aquesta incertesa feia que el músic, l'artista... no tinguessin marge de maniobra en cap sentit.

Hi va haver professionals del món de la cultura que van tenir una activitat nul·la, la qual no va tenir una resposta d'ajudes immediata ni suficient ni adequada tal com se suposaria que s'hauria d'haver donat. La legislació espanyola no convida que una persona sigui actor, ballarí, artista... perquè normativament és molt complicat.

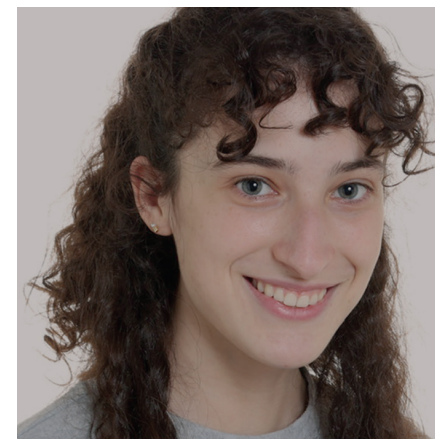
El meu àmbit acadèmic també es va veure afectat per la pandèmia en diversos aspectes, però en menor mesura que el meu àmbit artístic. Per exemple, els grups de recerca no ens vam poder reunir entre nosaltres i no es podien organitzar activitats compartides com congressos i simposis, per posar algun exemple. Es van haver de fer en línia, com també va passar amb les classes universitàries. A mi particularment el que em va passar és que no vaig poder accedir als fons documentals que necessitava consultar per a l'elaboració de la meua tesi doctoral. No hi podia accedir amb la regularitat que necessitava. Per tant, hi va haver tota una

activitat d'investigació que es va veure afectada. Tot i que es tracta d'uns *tempos* que ja són lents de per si. Més que una afectació, s'hauria de considerar una molèstia. A mi em va tallar la tesi durant cinc o sis mesos i també em va coincidir amb el final de la beca.

Si em demanes si la cultura és necessària, et diré que la cultura hi és i que el que entenem com anar al teatre, al cinema, a concerts... hi ha de ser. És evident que en un context de pandèmia mundial no es pot prioritzar obrir un cinema per davant d'un funcionament òptim dels sistemes sanitaris. Una societat pot entendre que tot un sistema cultural format per teatres, cinemes... es pugui parar, però políticament hi ha d'haver una resposta en forma de subvencions perquè aquesta gent que s'obliga a parar de treballar pugui sobreviure. El que no es pot entendre és que totes aquestes persones, de cop i volta, es puguin dedicar a una altra professió, i més en un context on l'activitat econòmica ja ha estat prou aturada. Tampoc no es pot entendre, en cap cas, que una persona és músic, actriu, etc. perquè una mena de *hobby* li hagi anat bé. És a dir, el que socialment s'entén és que si una persona es dedica a la música és perquè té un *hobby* que li ha anat bé, i que ha tingut una mena de sort i que no és pròpiament un ofici. I això és el que s'hauria de girar.

D'aquesta pandèmia, si la cultura no en treu un benefici legislatiu, no haurà tret cap benefici de tot el que s'ha viscut. Perquè socialment tampoc no s'ha fet res per demostrar i fer visible que la gent que està en la cultura el que fa és treballar. I només seria possible si hi hagués una legislació que emparés aquest sector. Els problemes principals de la cultura són institucionals. No ha rebut un suport institucional suficient. Suposo que també ha passat en altres sectors. Però en el cas de la cultura ja venia d'una situació prèvia d'una deixadesa institucional i política molt gran. Amb la pandèmia el sistema no ha respost i ens hem quedat sense res on agafar-nos per poder viure. Això ha fet que molta gent ho hagi passat, o ho passi encara, malament econòmicament i personalment. Perquè vivim en una societat que requereix l'economia per tenir una estabilitat emocional. Hi haurà molt poca gent que sense estabilitat econòmica realment pugui tirar endavant el seu projecte vital. I si el teu projecte vital és la teva feina... tot se'n va en orris.

Del que em vaig adonar durant el temps de confinament és del fet que tot el que té a veure amb les arts, des d'un punt de vista de la creació, requereix un context social. Escriure una cançó, escriure un poema, pintar... si no està enfocat a tenir una audiència, deixa de tenir sentit. Arran del confinament, he après que tot el que és l'art és una construcció que per ser útil requereix una funció social, és a dir, poder interactuar amb altra gent. I això es va fer molt evident. Per tant, un projecte artístic en un context de pandèmia, en un context asocial, deixa de tenir sentit. No estic parlant tant d'un concert i el seu públic, sinó de l'estructura social que requereix qualsevol creació artística. I perquè qualsevol creació artística es doni d'una manera adequada, requereix un context social «normal». Una creació artística no és obra si no forma part d'un context.

«He portat pitjor el fet de no poder-me relacionar que no pas els estudis»

Irina Canaleta Mir

Estudiant. 18 anys. Viu a Sant Hilari Sacalm.

(Foto: Irene Mir)

Irina Canaleta està nerviosa perquè té moltes ganes que li fem l'entrevista. És una persona jove que vol explicar-se i donar a conèixer la seva opinió. La conversa ens acosta el testimoni del col·lectiu de la gent jove que ha vist com les mesures per fer front a una pandèmia els han obligat a quedar-se tancats a casa, en una edat en què la socialització i les amistats estan a flor de pell. La Irina també ens ha explicat com va viure les restriccions en la mobilitat, tenint en compte que ella viu a Sant Hilari i a l'entrevista parla d'uns fets ocorreguts quan era alumne de l'Escola Superior d'Art i Disseny de Vic. Entre les reflexions que ens aporta, també ens parla sobre la importància de la presencialitat en les classes. El setembre de 2021 va començar el 1r curs del Grau de Filosofia a la Universitat de Girona.

(Entrevista feta a Vic l'1 de novembre de 2021)

El dijous 12 de març del 2020 recordo que no m'ho creia, quan tothom es va començar a esverar. Era a l'Escola Superior d'Art i Disseny de Vic, cursava 1r de Batxillerat. Estàvem a la classe i vam fer una hora lectiva i després, a l'hora de descans, van venir alguns professors i ens van explicar que els havien trucat i que havíem de marxar tots cap a casa, que «la covid havia arribat de la Xina». Recordo que nosaltres ho negàvem i que dèiem: «Això durarà quatre dies». No ens ho creïem. Vam anar cap a casa força enfadats i desprestigiant la raó per què ens havien fet marxar. I al final va resultar que no va ser cap «ximpleria». El divendres 13 de març ja no vam anar a l'escola. Recordo que ens van dir que aquella situació duraria dues setmanes i ens vam quedar a casa amb el «xip» posat dels treballs que havíem de fer i els terminis d'entrega. Per tant, jo anava avançant feina a casa, ja que tenia exàmens a prop. Però va arribar un punt que em vaig estancar, perquè primer ens van dir que el confinament duraria dues setmanes; després ens van dir que duraria dues setmanes més...; i després tres setmanes més..., i ja feia pensar que la situació anava per mal camí.

El dia a dia viscut per un estudiant en el confinament, a mesura que et vas adonant que la situació es va allargant, va canviant; la rutina va canviant. Primer comences amb la idea de fer vida «normal», com sempre: et lleves al matí, et vesteixes, et pentines, esmorzes... Encara que estigués a casa, jo tenia els meus horaris i em posava a fer els deures. Mirava el meu horari d'estudi i també comprovava si els professors ens havien dit alguna cosa via correu electrònic o via missatgeria de mòbil. Anava fent feina i parava per dinar; fins i tot, quan es podia, anava a passejar. I buscava la manera de distreure'm, perquè no pots estar tota l'estona estudiant i fent deures. Al principi no hi havia classes virtuals. Però a mesura que anava avançant el confinament, ja es van introduir les classes virtuals. Et vas adaptant a la nova situació i la rutina comença a canviar. I quan et lleves al matí, ja et poses més còmoda. Canvies de vestimenta i vas canviant d'hàbits. Per exemple, els horaris dels àpats i de les hores d'estudiar són més flexibles. Et vas relaxant. I hi havia dies que no venia de gust estudiar. No hi havia el control de l'ambient acadèmic. No hi havia el control teu mental ni el dels professors. I no et posaves a treballar de la mateixa manera. Hi havia hagut un canvi. La motivació era molt diferent. Saps que no t'estan mirant. És com si t'haguessin tret tot de pressions (sigui la pressió social, o la d'estar amb els companys en una classe, o la d'haver de mirar el professor i tenir contacte visual amb una persona que saps que has d'escoltar, i que aquella persona sap si l'escoltes o no...). Si vas traient totes aquestes peces que, sense adonar-te'n, t'aguanten i et sustenten a l'hora de tenir ganes de treballar, et quedes amb tu mateix sol a casa sense aquests límits i aquestes pressions que t'aguanten. I és molt fàcil que hi hagi dies que diguis: «No vull fer feina». I, a més, et pots permetre passar dies sense fer res. I això comporta una baixada de rendiment per part de l'estudiant.

A mi em va tocar el confinament a 1r de Batxillerat, però conec estudiants que els va tocar a 2n de Batxillerat i que havien de fer la selectivitat. Per una banda, vaig pensar que quina sort que jo feia 1r i no 2n, perquè no tenia la selectivitat tan a prop. Però, per una altra banda, nosaltres tampoc no vam tenir viatge de final de curs i no vam poder gaudir del primer de Batxillerat ni de l'escola...; al final, cadascú ho viu des del seu punt de vista.

Crec que en l'ensenyament la presencialitat és molt important i amb el confinament ha quedat més que demostrat. Si l'ensenyament no és presencial, falten coses, de les quals no ens n'adonem, que no es poden substituir ni amb correus electrònics ni amb classes virtuals. Els humans ens expressem molt per llenguatge corporal i això ens influeix. Tenir el professor a davant que fa de motor perquè tu escoltis, ja que sap en tot moment quins alumnes l'estan escoltant i quins no...; això per a l'alumne és una pressió que a casa no hi és. És com un motor que sense la presencialitat no funciona. A classe també estàs envoltat de companys que tenen dubtes, pots veure com porten el tema, quines preguntes fan... la interacció és molt més fàcil i més rica que amb una videoconferència. De manera presencial crec que arriben més els coneixements i amb la videoconferència no tant. I és molt fàcil apagar la càmera i el micròfon de l'ordinador, i el professor no té cap informació del que estàs fent com a alumne. Saps que ets invisible per al professor i és molt fàcil despistar-te. Això sol ja fa que no arribi el coneixement a l'alumne. I a més crec que per al professor deu ser molt difícil anar explicant i tenir la sensació que no veu què està passant a la classe i que no sap qui l'escolta i qui no. Sempre diuen que no saben per què, però amb la presencialitat els que estan al davant de la classe són els que s'assabenten de la matèria que s'imparteix i els que estan al darrere, no. Per tant, això ja és un exemple que

als que estan asseguts al darrere, i es pensen que el professor no els veu, els passen dues coses: la primera és que no el senten tant per un tema de volum i la segona, que poden permetre's estar menys atents. Si aquesta situació la trasllades a una situació amb els alumnes a casa i fent les classes a través de videoconferència, la desconnexió entre professor i alumne s'exagera moltíssim.

Si em demanes com he viscut el confinament com a persona jove, no només des del punt de vista de ser estudiant, et diré que crec que he perdut un temps que tothom diu que és molt maco. Viure el confinament per la covid amb 17 i 18 anys és horrible. Estàs reclòs a casa. No pots sortir, ni pots estar amb els amics, ni pots conèixer gent. A través de videoconferència, per exemple, no és el mateix. Et perds moltes coses. L'ésser humà és supersociable, ja ve amb la nostra naturalesa, ja sabem que el treball en equip ens fa avançar més. Estem programats per interactuar. Ho fem de manera natural. I és un xoc molt gran que en aquesta edat no puguis experimentar i no puguis sortir. No és que no vulguis, és que no pots. Emocionalment va ser un xoc gran i crec que és la part més dura que hem viscut les persones de la meua generació a causa del confinament. He portat pitjor el fet de no poder-me relacionar que no pas els estudis.

Sobre si artísticament aquest període de confinament em va inspirar, tenint en compte que vaig estudiar Batxillerat artístic, et diré que precisament va ser un aspecte que els professors ens van demanar molt durant el confinament. L'art a dins de casa sobreviu. És la part més bonica que van tenir els meus estudis, en aquest context. Podies pintar, dibuixar, escriure... tenies molt més temps per fer-ho, més temps per dedicar-te a tu mateix, per crear... era un guany de temps. Moltes de les coses que vaig fer per distreure'm en el confinament van consistir a crear. Tenir més temps em va permetre fer una gran introspecció personal i creativa. I el factor més important per poder-ho fer va ser el temps.

No hi va haver classes presencials fins al curs 2020-2021, que va ser un curs semipresencial. Jo soc de Sant Hilari Sacalm i estudiava a Vic. Per qüestions familiars, una setmana vivia a Sant Hilari i una altra setmana vivia a Moià. La setmana que vivia a Sant Hilari anava fins a l'Escola d'Art de Vic amb cotxe particular i quan vivia a Moià hi anava amb autobús, perquè des de Moià sí que hi ha transport públic fins a Vic. Per tant, vaig combinar cotxe particular i autobús en el trajecte cap a l'escola durant el qual, segons si venia de Sant Hilari o de Moià, havia de fer canvi de comarca o canvi de província. Aquest fet em va comportar haver de portar cada dia actualitzades les autoritzacions de mobilitat pertinents. Cada dia m'havia d'imprimir el permís d'autoresponsabilitat i havia d'acompanyar-lo amb un document que demostrés que estava matriculada a l'Escola Superior d'Art i Disseny de Vic per tal de justificar aquesta mobilitat entre comarques o províncies. També havia de portar el Document Nacional d'Identitat que demostrés d'on soc. Recordo que s'havia d'imprimir cada dia per si els Mossos d'Esquadra ens paraven a la carretera i no sempre tenia temps de fer-ho... Quan anava amb autobús no ens havien parat mai. Però quan anava amb el vehicle particular era molt diferent, ja que jo no tenia 18 anys, i per tant no tenia carnet de conduir, i m'havien de portar els meus pares. Quan em venien a buscar des de Sant Hilari, per tant, jo no anava amb ells al cotxe, ells no tenien el paper que certificava que em venien a buscar i que jo estava matriculada a l'Escola d'Art. Havíem de fer còpies dels meus documents i els meus pares havien de portar el

llibre de família per demostrar que jo soc filla seva per si en el trajecte els parava un control dels Mossos. Era molt més complicat si jo no anava amb ells a dins del cotxe. Després, en el viatge de tornada cap a casa ja era diferent perquè jo anava amb ells i era el salconduit.

Quan vam tornar a les classes presencials havíem de portar la mascareta. Va ser força carregós, tant per als alumnes com per als professors. Sobretot per als professors, perquè eren els que parlaven més. Els primers dies de portar la mascareta tantes hores a classe em venia mal de cap. Eren potser més de 6 hores amb mascareta.

Quan vam poder tornar a les aules, vam fer tot el 2n de Batxillerat amb semi-presencialitat, i va ser trist perquè van dividir la nostra classe en dos grups. Ho van fer seguint l'ordre alfabètic de la llista dels cognoms, de manera que no podies triar amb qui anar i tenies amics que els havia tocat estar a l'altre grup. Ens vam trobar a faltar molt entre els companys, ja que no ens podíem veure amb l'altre grup: quan ells anaven a classe nosaltres ens quedàvem a casa, i al revés. Estava muntat de tal manera que no poguéssim coincidir per respectar els grups bombolla. Ens trobàvem molt a faltar.

Per mi el més dur va ser que la pandèmia i el confinament ens enganxés per sorpresa. No estàvem preparats i va passar de sobte. A mesura que van anar passant les setmanes, l'organització va anar millorant. Va ser un avantatge molt gran poder fer videoconferències per anar avançant en el curs, tot i que, tal com he dit, considero que les classes presencials són millors. L'avenç tecnològic ens ha anat molt bé i hem pogut evitar una pèrdua de contacte que sense la tecnologia hauria sigut quasi total.

He après a valorar més el que ja tenim. No t'adones de les coses o no les valores fins que deixes de tenir-les. És un tresor que ara puguem acostar-nos a la «normalitat» i la veritat és que ho valorem molt més. Haver viscut el confinament i la pandèmia em servirà personalment per haver-me pogut conèixer millor tant positivament com negativament. M'he conegut més a mi mateixa perquè quan estàs sola a casa i no pots fer gaire res més, això t'obliga a estar amb tu mateixa, t'avorreixes més i veus més com ets. Has de pensar més i veus més coses. A més, també convius més amb les persones de casa i t'adones que si la convivència és bona el confinament s'alleugereix molt més. I per tal que sigui bona, a vegades ens hem d'obrir: hem de ser més sincers amb nosaltres mateixos i amb els que ens envolten. Quan hi ha hagut aquesta introspecció i obertura i ha sortit tot, hi ha hagut un aprenentatge molt gran i han millorat coses. A part d'aquesta reflexió a nivell personal, crec que el confinament també ha anat molt bé per al planeta Terra, ha sigut bo que paréssim de contaminar tant, perquè fem molt mal. No m'agrada gens quedar-me a casa, però haurà funcionat positivament per al medi natural. Si fem mal al planeta Terra, ens estem fent mal a nosaltres mateixos. Per tant, també veig positiva aquesta part.

No sé si les persones que ara tenim 18 anys som el futur. Jo crec que som el present perquè ja comencem a ser població activa. Jo el futur el veig en persones molt més joves que nosaltres.

En general, l'impacte del confinament ha estat negatiu pel fet d'haver-nos d'estar presoners a casa. Ha sigut com agafar-nos i tancar-nos en una gàbia amb sofà, nevera i llit. Ha sigut com prendre la llibertat a les persones. És a dir, empresonar a tota la població. Aquesta és la sensació que he tingut.

«No m'ho esperava, que el virus arribés aquí»

Joan Sala i Pujol

Jubilat. Sastre de professió. Escriu poesia. 95 anys. Viu a Roda de Ter.

(Foto: Pere Rifà)

Joan Sala és la persona de més edat amb qui hem conversat per confeccionar aquest estol d'entrevistes. Ara, quan parlem amb ell sobre com va viure el confinament i l'esclat de la pandèmia, en Joan té 95 anys. Forma part d'un dels col·lectius que han estat més maltractats per la covid, no només per l'alt índex de mortalitat, sinó per com els pot haver afectat el confinament domiciliari. L'hem vist tranquil davant la situació d'inseguretat que comporta la pandèmia i, en canvi, força decebut de la societat en què vivim. I per acabar l'entrevista i tancar el reportatge ens ha regalat un consell molt escaient.

(Entrevista feta a Roda de Ter el 10 de novembre de 2021)

Jo no tinc un record concret del 13 de març. Ho vaig trobar normal que ens confinessin. Quan hi ha una pandèmia així, s'ha de tallar en sec i trobo que aquell senyor [es refereix al president de la Generalitat de Catalunya, Quim Torra] ho va fer molt ben fet. Amb una cosa així el que ha de fer el govern és mirar d'arreglar-la. A més, ell també es va tancar quan va agafar la covid i va donar exemple.

Jo no m'esperava que el virus arribés aquí. De tal manera que el mes de febrer encara vam anar a Perpinyà a donar suport a Carles Puigdemont, i no es va encomanar ningú. I podem assegurar que en aquesta trobada no va passar res i no hi va haver contagis, perquè si hagués passat tan sols un cas, s'hauria fet molt gros tenint en compte el tipus d'acte que era.

El confinament l'he viscut molt bé. L'he viscut sol a casa meua. Jo tinc tres filles, que em podien venir a visitar si era un cas de molta emergència. Tenia de tot i no em va faltar de res. Vaig aprofitar per descansar i estar-me a casa. Amb les filles ens trucàvem matí, tarda i vespre. I quan el confinament no va ser tan estricte, les meves filles venien una vegada a la setmana i em portaven el que em convenia. Jo no vaig sortir per anar a comprar. Cadascú s'estava a casa seva. Es tractava de fer bondat. Quan hi ha una pandèmia, cal fer-se càrrec que és una situació molt greu. Cal creure el que diuen els metges, que són els que hi entenen.

Jo vaig néixer el 1926, per tant, la grip del 1918 ja havia passat. Recordo que el meu pare m'explicava que, aquell any, a Roda de Ter durant un mes hi va haver set enterraments cada dia. Els capellans van prohibir que les campanes toquessin a morts perquè la població no ho sentís. I vaig pensar que era molt important fer bondat, que no passés com el 1918.

I a causa de la covid s'ha mort molta gent. El que passa és que no ho hem vist. S'han mort a l'hospital i no ho hem vist. És una pandèmia que no es veu. Les pandèmies antigues es veien, la gent queia pel carrer. Ara no, no s'ha vist. Les persones s'han mort a l'hospital. Tinc un familiar que la va tenir i va estar tres setmanes a casa, tancat en una habitació, sense sortir.

Vaig pensar que estava bé que ens confinessin. I si dura tant és perquè la gent no creiem gaire. No entenc una cosa... Nosaltres durant una guerra i una postguerra vam estar molts anys sense poder sortir... I ara hi ha persones que perquè s'han estat quinze dies sense poder sortir, quan surten han de fer «botellades». Jo em pregunto: tan difícil és estar quinze dies sense sortir?, o un any si convé? Per la guerra vam estar tres anys sense sortir. No podíem anar a ballar. Havíem d'estar-nos a casa i prou. La gent no es poden fer càrrec del que representa una ocupació militar.

Com que soc vell no acabo d'entendre com algun jovent quan han pogut sortir després del confinament ho han fet fent bogeries. No puc comprendre que no entenguin que quan hi ha una pandèmia cal estar-se a casa i fer les coses ben fetes. Com més aviat creguem, més aviat passarà la pandèmia. Si no fem el que diuen els metges, es va allargant. I arribarà un moment que sempre més ens haurem de vacunar, com passa amb la grip.

Soc una persona que si he d'estar un dia sense fer res, també ho faig. I a casa hi tinc el mòbil, la televisió, la ràdio, els llibres... que ja no tens per què avorrir-te tant.

Durant el confinament, el que més em preocupava era com estava la meva família. Em feia patir que s'encomanessin. M'ho vaig agafar amb tranquil·litat i, en definitiva, no va passar res perquè cap de nosaltres no es va posar malalt.

Quan es va començar a poder sortir, vaig sortir tranquil, amb la mascareta i seguint les mesures que es van dir. Cal seguir les normes. Ara hi ha persones que no es volen vacunar... Jo m'he vacunat tota la vida, les porto totes i no m'ha passat mai res pel fet d'haver-me vacunat.

Aquesta ha sigut la primera pandèmia que he viscut. L'anterior, la del 1918, la recordo del que el meu pare m'explicava, però no l'havia viscut. Les pandèmies que he viscut han sigut les guerres, la Guerra Civil espanyola i la Segona Guerra Mundial, i hi va haver una altra classe de confinament... El de la covid ha estat un confinament sense poder sortir de casa i que ha estat bé. Tenim tantes coses per fer a casa! Jo no vaig estar pendent de si s'acabava o no el confinament. No, no. Vaig estar tranquil. Que s'acabi quan vulgui, pensava.

Per mi la lliçó d'aquesta pandèmia és que em pensava que la societat era més ferma i més educada i al final ha resultat que tothom fa el que vol i que ningú

no creu. Ha sigut un desengany de la societat. Bé... aquest desengany de la societat ja fa molts anys que el tinc. Em pensava que la gent tenia més sentit comú, però ha resultat que no. La classe política també està malament. Per què? Doncs perquè tot el món està malament. I per quatre persones d'aquí, per bones que siguin, tot està malament. Hi ha una desorientació general a tot el món: econòmica, política, religiosa, judicial... I no hi ha ningú que estigui content, ni els de dalt ni els de baix. Hi ha com una força general que fa que estiguem sense poder connectar els uns amb els altres. No sé com explicar-ho. Estem confosos. I tothom vol tenir raó, i a la seva manera tothom la té. La gent diu que hi ha un món, però no hi ha un món: cada casa és un món, cada persona és un món i cada cervell és un univers. Per tant, si hi ha 7.000 milions de persones, hi ha 7.000 milions d'universos. El món és meravellós i les persones són fantàstiques. Fixa-t'hi: una persona sense electricitat, sense cap mena d'energia, funciona 70, 80, 90 anys... La vista, el cervell, la sang, el cor... tot funciona contínuament i ni te n'adones. És una meravella tan increïble!

No sé, ni ho sabrem mai, d'on ha sorgit la covid. El que sí que et puc dir és que ens sembla que som molt i la naturalesa amb un virus, que pot semblar insignificant, ens fa anar de bòlit a tots.

Es pot perdre tot menys l'humor perquè si perds l'humor, estàs llest.

Marià Dinarès. *Cortina*, 2021. Tinta i acrílic damunt cartró o fusta. Darrere.